Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, цхьаьнакхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьлу 1923 шера дуьйна ● ЕРА, 10 ЯНВАРЬ, 1985 ШУ. ● № 5 (7040). ● Мах 3 кап.

ДАЬХЕНЕ ЮХАКХАЧАР

ЖЕНЕВА. 9 январь (ТАСС). США пачхьалкхан секретарана цхьаьнакхийтта хилачу Женевера тахан Москве дӀавахкхир КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрийн Совета Председателан хьалхара заместитель, СССР-н кхечу мехкашкарчу гӀуллакхийн министр А. А. Громыко.

Ше хьааралаелехь А. А. Громыкос, элира цо:

США пачхьалкхан секретарана г-нна Шульцана цхьаьна дийнахьа беседаш яй оха хьалхагӀа барт бина тӀехьуьнгахь хийла ма хилла дара. Сихдуьйла хьадела латта герзаш соцадарах ядерни тӀема жерам дӀабаьккхаран йоалаш йолча ирача проблемашта хетаеь яр беседаш. Советски оагӀонгахьара къаьстта белгалбаьхар космически арена милитаризаци ца яйтара лоархӀам.

Боккъонца бакъдар аьлча, уж ерриге проблемаш советско - американски отношенешта аттара чӀоагӀагӀа Ӏаткъаш хилархах, ерригача дуьненан хьал тӀаьхьлойтар цу деша. Ерригача дуьнена дина коьрта ма дий, бӀарчча хьайца деррига дуьнен тӀара хьал дукхача даькье советско - американски отношенийн тийша долга.

Переговорашка чулхайне хиналц яхаш, сел ма дарра дуйна жоаш дац. Цхьабакъда, шин мехка юкъера диалог цхьаьнатӀехьаьларгахьа белгалара гӀа баьккхаб, хӀанта советско - американски зашнаско дуйна тешал а ду. Цунца дуйзадена хиа ловр фуд? Из да, космически ядерни герзех лаьца переговораш ечча хана дуйна деначча цӀаьна даге а даьхна решенеш тӀаэцарен дохкийча лехарашца иийсдича, дукхаьа хина гӀа мара из ца хилар.

Шийна доагӀа паькъа даькъа дӀададаьа кийча я Советски Союз. ИззамогӀ Америка Цхьанакхийтта Штатана а дергхелларга погӀаха безам бар. Кхьча тайпара аьлча, кхьача шоаь даькъа сийлахь - цхьанакхачие шийна а американа тӀабужан болх йоатокхам биэза ихета а бей, дӀахборгхиларга. Советски мохк, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. У. Черненкос цкъа санна дуйхиийа а белгал ма даххара, герзаш дӀадахара, ядерни тӀема кхерам дӀабаьккхара гӀулакха, машера гӀулакха тӀехьа хила а хинна, хӀана а ба.

Шин къамаьл чаккхдоалаш А. А. Громыкос Швейцаре правительствала бернна аьлар, Женеверча Ӏаьдалашта бакача, нахан ше раьза хилар дӀанхаймадир.

Москверча аэропорте А. А. Громыкона вакъабахкабар КПСС ЦК Политбюро член М. С. Соломенцев, кхьбола официальни нах.

(ТАСС).

Даьхе лораеш гойтача денала сийна-къахьегама вахта

✦

КЪАХЬЕГАМЕ МУЛАШ ДОАХАШ

Грозненски радиотехнически завода болхлоша цхьаккха дидӀадахийтан укх шера поай задани толаме кхоачаш тӀехкхоачаца ца еш.

Массе а лоача технико-экономически хьоккхамий задани дика кхоачашъяьй завода коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра шера план 1,3 процент тӀехкхоачашъяьй цо. Кхом бареи хьурмат дарен режим чӀоагӀьдарах, арахецача продукцега дӀабода мах лохбарах планал совгӀа 90 эзар сом пайда баьб пачхьалкхена.

Керттерча а тӀоаи йолча а цехех пхьаькха яц укхаза пачхьалкхен плана тӀаййна декхараш тӀехкхоачаш ца деш. Царна юкъе а белгалъяьйна дика къахьегаш дийнам социалистически яхье хьалха латташ я Мараховский Виктор, Рыбников Николай, Степаненко Нина керте латтача цехий коллективаш.

ДЕЗАЧА ДЕННА СОВГӀАТ КИЙЧДАРА

Пятилетка план, хьалхал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаьйча Нохч-ГӀалгӀай производственни текстильно-галантерейши объединене болхлоша кхоачашду шоаш тӀаййца декхараш. Къаьстта беркате чакхдаьккхар цар пятилетка дийлагӀа шу. Пачхьалкхен план хьалха хьалха кхоачаш а яь, укх шера чотах арахийцар цар 131 эзар сома маьха нормативно-цӀена продукци 780 эзар сом мах бола товарни продукци, лаьрхӀа хиначул дукхагӀа маьхала яьккхар 633 эзар сом мах бола товарни продукци.

ЧӀоагӀа йоакхо ю объединеле коллективо халкъа эша товараш ма могга дукхагӀа арахецара, цар ассортимент шер а еш, уж динагӀа хилийтара. Цу даькъе дика аьттув боалаш къахьегача объединене болхлоша соахка арахийцар 912 эзар сома маьха уж товараш. Къахьегама овсарле цхьа процент лакхъяра задани кхоазен ахаазен гаргга тӀехкхоачашъяьй цар. Шоай производственни толамаш цар хетаду фашистски гӀаьрахой ашабаь 40 шу дузача денна.

Къаьстта дика къа а хьегаш, хӀаналехьа пхе шера задани кхоачашъяь кхоалгӀа соагӀа болхло ва предприяте. Царех ба хӀамаш тега мотористкаш Исраилова Марем, Ужахова Рая, вижарий Карданильскаяг1ар Людмилая Валентинея, вязальщица Солтамурадова Зера, резчица Богатырева Хьава, кхы дукха бараш а.

ДОШ КХОАЧАШДИР

ГӀ. Ахриева цӀерагӀча Назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша соахка планал совгӀа арахийцар цхьа миллион 268 эзари сома маьха товарни продукци.

ХӀаналехьа тӀайоагӀача пятилетка чотах къахьегаш ткъаь кттех болхло ва укхаза. Царех ба автоматчик Газатулин, шлифовщик Парчиев, токарь Холоев, координатчик Наурузов, кхьбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Мишта Ӏоагара доаж хьайбаш?

ТКЪАРРЕ ӀОКАД ДОЯРКАШ...

ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА шура йоахкаре совхозарча планах лоаркӀаьваьц «Малгобекский» совхоза коллектив. ТӀадисар ноагӀо дахкар да. Из тӀера дӀадаккхара а укх шера белк цӀенхаштта тоабаре а совхоза кулгалхойи партийни организации оарцагӀаьвне курлаьех, аьнна зетадала тарлу.

Иштта дий аьогӀ из? Хьежаргхьа вай укх тайпара цифраш. Нагахьа сенна 1984 шера 3 январа ферма 664 килограмм шура яьккхаяле а цох 530 килограмм дӀаеннаяле а укх шера яьккхар 555 килограмм мара яц, хӀаьта дӀаеннар — 491 килограмм. Соахка цу зама кхинначул 0,1 процент лохагӀа я шурий кьоенал.

Фуд цун бахьан? Доаркаша яачох, хӀаьта уж бекь а яуа, докъараш — йол а силос а ю я.

— Хьанал укханга, — летттан йоккхий галаш уаш йола силос хьельохк доярка Пашхоева Хьеде. — Ер телаш шура икхха йоах тхога.

Со, йистхилалехьа, шиъ доазан латтачахьа дӀаувзаву Чинзоева Аьсета:

— Цхьайтта Ӏатта тӀуьрийна ла аьнна йол ер я, — аьле перкка пӀелг ӀотӀаьхкх цо.

Сона катаргахьа, дика хьожайнча шин Ӏатта йилаал мера хургьацар из.

— Укханга хьанал хьо, — хьай долчахьа дӀатӀевуг со кхоалагӀча доярка.

Хьай кхи диза летар.

— Хий хьадаахь метеций оаш?

— Хьачуукхаш латташ кийча — дӀа мишта дӀайакхтоагда оаза из?

ЭгӀа йистера хьаккайк цхьалкха доярка:

— Хий чуухаш укхаза а да массехк хьей...

Шин-кхаь дийнахьа электричество ца хиларах муж кийчбе йиш йоацаш бисо хинна ферма болхлой.

— Из чӀоагӀа Ӏеткъад тха балла, — йоах доаркаша. — Дикка лаьгӀъенна шура. Мужага дӀаьнна доалаж, мӀаргаш бетташ, Ӏа ца деттийташ зала хьийзад тхо.

Доакана дикагӀа дӀадуаргдоача тайпара доакъараш кийчде йиш йолаш ба ферма болхлой. Кийчча латташ я кормоцех. Бакъда, цо укх тӀехкьарча зама «тӀутӀ» аьннадац. Дукха рузиьа дӀадахийта хьалъаь башха дика кормоцех... мукхаьаш летт, доакъарех дӀаетта хӀамаш яц хьаш бахьанаш е доелаш.

Кхо араккхаьача транспортерагара дӀайиккхача цхьаккха тайпа механизаци йоаза я совхоза шурий ферма. ХӀама дара дацар кӀаьдбенна дояркаш дӀачубаха Ӏоховша йиш йолаш «цӀа уголок» оалаш дола цӀа даларе. Ӏо мишта хоргӀа цу чу йоагаш чӀишк а ца хилча.

— Из хӀама дац кьона, ер укх шера лоте а ца ялга мара, — ткъарре Ӏокад доаркаш а скотникаш а. Кха тилла давче а кӀор а бац.

Тха къамаьл чакхдоалаш ферма гучаоьнна бригадир Ясиев Мейрак къарлу:

— Баьм сейна ер дӀайза дале а укх цӀагӀа хьанургӀац цхьа доярка.

— Мишта дий из! — оалт аз доаркашка.

Бохаш бел:

— Укх Ӏай из дӀоаз ца делче «холодильника» фу дӀуьарга тхо? ХӀамь дехар хьежа телевизор, ладувгӀа радио хьаре.

ШоалагӀча дийнахьа совхоза директор Ш. Алазов волча хилар тхо. Доаркашка хӀаиа хьежац шо аьнна бехк баьккхача ферма бригадир санна хьарвала волаелар из:

— КӀор а дахча а шортта да цига. Со-м вац цериа цӀи йоагар эзар.

Оалаш ма хиллара, бӀи тӀера воагӀар хьаар тӀера воагӀача къареаьа...

— Шура хьея, план кхоачашье еза, хьалх мара тхона эшачунга хьожаш, свег ваьц, — леткъ хьайбаш лелдераш.

Масала, болх бечо зама хиланза яргӀоаца тӀалоахаю хӀамаш, когагӀирс бац хьайбаш лелдеряшта кьелуш.

ЩЕКО ЯЦ: нагагара доагӀар хьадехте деза, дисциплина чӀоагӀа хила еза. Цхьабехьда, кулгалхой, партийни, профсоюзни организацеш хила еза наькъ дени йоакхо еш, балка тӀа порадок кургӀоле гӀулакхаш чакхдоахаш. ХӀаьта из укхаза деш дац. Се хийча дена бийса хьденца ферма болча кхалнехье цӀоштӀехьделац бедашта а шоашта а, коа-корта эше хӀамаш йиа тикашка еза.

— Автолавка хьац ала йиш яц тха, — йоах ферма болхлоше. — Бакъда, тхона эша товараш кхаьбац цо. ТӀаххьара анана зама «Опал» яха сигареташ, бераште Ӏуаша «жевачкаш» даьхаш енеар из. ХӀаьта тхона сагота эш соде, лампий шушаш, сепараторашi, гӀалмакхий чай, дика юргӀаш, ногагӀирс, берий баргакъаш, кхыдола товараш. Уж ерриге хӀамаш юртарча базархошка шортта я, хао мах сов а боекхаш. Царта мичера кхоач уж!

НийсагӀа хургдацар-хьогӀ, йоахар доярнаша, ферма болхлой Псадаларча тхона тӀачӀоагӀбиче, цига касг-каста дика товараш ма кхуьхий. Цу дешце райпо кулгалхоше уйла йиче бахьаьба да.

— Совхоза хьаннаш сенна, оаза дувцачунга ла а дийгӀа дӀа ма водий хьо, малав-хьогӀ бале а кхоачеш тхона эшачунга хьожаргвар? — деткъар доаркаш.

Лакхехьа яхаьр юрта боахама Малгобекски производственни управлене болхлошен райпо кулгалхошен дешарга, совхоза хьайбеш лелдерашта гӀо дера уж оарцагӀаргба догдоах оаза. ХӀана аьлча, из кхы тӀехьатетта йиш йолаш дац.

М. ХАМХОЕВ.

ЖЕНА ЛЕРТТӀА ӀУНАЛ ДУ

Тха колхоза жа лелдеш йолча ферме ийс жар устагӀа ба Ӏангара боаккхаш. Царна юкъе да дахкаш дераш, дулха лаьрхӀа кхоабараш, дӀадахача шера даьхьона жа. Дерригаш а — цхьайтта Ӏул.

1984—1985 шера жа толаме Ӏангара а доахаш тӀаййца социалистически декхараш кхоачашдара хьанар айдена къахьегаш я жа Ӏуй бригадаш.

Къаьстта дика леладу даьхкаш дола жа боаккхагӀволча жа Ӏуша Кудьтаев ИсмаӀален Хашумов Ихвален кулгалдеш йолча бригадашкарча жа Ӏуша. Шоай декхараш толаме кхоачашду Аюпов Валас, Арсамиков Салмана, Наурханов СаӀидӀаьлас, Арсамиков Шамила кулгалдеш йолча жа Ӏуй бригадаша а.

Жа Ӏангара даха дозалелча гӀоне цхьа устагӀа тӀера балийтабац цу бригадаша.

К. ХАШУМОВ,
Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 3 йолча жа лелачча ферма заведующи.

1985 ШЕРА 9 ЯНВАРЬ ХЬАТӀАОТТӀАШ ХӀАРА КХОАБАЧА ӀАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(килограммаш)

	1984 шера	1985 шера
Ачхой-Мартановски	5,2	5,3
Шалински	5,0	3,9
Грозненски	4,8	4,5
Сунженски	4,4	4,4
Гудермесски	4,2	4,2
Шелковской	4,2	4,2
Назрановски	4,1	4,9
Наурски	3,8	3,7
Урус-Мартановски	3,7	4,1
Малгобекски	3,3	2,8
Надтеречни	3,0	3,5
Республике гӀолла	4,3	4,3

---

24 феврале — Советашка хоржамаш

ДЕГ ТӀАРА РАЬЗА ДОЛАШ ХЬАЛЛОАЦ ХАЛКЪО

Укх деношка мехка хулача хоржамашта хьалхарчи оружной хоржамий совещанеш цӀаьхха а кхы цӀаьхха а хьахьоах йоархӀоаца советски халкъа цхьоагӀо, пятилеткан задане толаме кхоачашье а хьамсарча партен XXVII съезда даха ма доагӀара наьъадала а из кийча хилар. Совещанеша даькъа лоацараша массаяа раьза а волаш хьаллоац союзни республикай Лакхехьарча Советий депутаталла харжа уттабу кандидаташ — Коммунистически партен Советски пачхьалкхий кулгалхой, къахьегаш коллективашца цӀераш яьла болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце дикагӀбола викалаш.

Хоза кийчьа я горой Видноерча Московски коксохимически завода культура Дворец. Хоржамашта хьалхарча собране укхаза баьхнар Московски области Ленински хоржамий округа чуйоагӀача къахьегама коллективий викалаш.

Трибуне — «Коммунарка» яхача госплемзавода машинаца доахан детта оператор М. И. Войкова.

— Вай округа чуйоагӀача предприятейи организацейи коллективаша, — аьлар цо, — чӀоагӀа раьза хиина РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаваь Коммунистически партен Советски пачхьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама гӀорвахина деттель, ленински тайпара кулгалхо, марксистско - ленински идейи чӀоагӀагӀа вола пропагандист, халкъашта юкъерча машарен цхьана лелаеча гӀулакхаштен тӀехьара кӀаьдлуш воаца къовсамхо КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. У. Черненко.

Уж дешаш чӀоагӀа, це совщи йӀаьххача хана тӀоараш а деттеш тӀаийцар.

— РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттавеш вай кхетта цӀи яьккхай, — аьлар цо. — Горьке цӀерагӀча колхоза механизатора Н. Н. Година. — Уж кандидатураш хьалхацара тӀаьхьйхар по.

Предложени чӀоагӀа раьза хиина хьаллецар Горьке цӀерагӀча колхоза председатела Социалистически Къахьегама Турпала В. Ф. Исаевас, «Мосметаллоконструкция» яхача ГПО ОТК конструктора Л. Н. Вардамовас, юрта болама болхлой профсоюза райкома председатела Э. М. Кобаевас, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара С. Н. Моргачева, КПСС райкома хьалхарча секретара А. И. Атеева, кхычар.

Совещане даькъа лаьцарараша Константин Устинович Черненкогарен Николай Николаевич Годингарен дийхар шоаш Московски области Ленински хоржамий округе гӀолла харжийта раьза хулга.

Ленинградски области Приозерски хоржамий округа къахьегама коллективай викалий хоржамашта хьалхарча совещане къамаьл дир «Раздолье» яхача племсовхоза машинаца доахан деттача мастера С. С. Скурихинас. Цо хоам бир, цу боалама Приозерски целлюлозни заводан коллективаша РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ новкъост К. У. Черненкой «Раздолье» яхача племсовхоза машинаца доахан детта мастер Н. Н. Мухинаи оттабь хиларах. Уж кандидатураш хьаллецара тӀаьхьйхар цо гулбеннарашта.

Совещане къамаьлаш даькъа Свирски гидроэлектростанцей каскада директора В. В. Рубцова, «Ильич» яхача совхоза дояркас Л. А. Сергеевас, № 5 йолча Приозерски юкъерча школа хьехархочо Л. Д. Андрияшенкос, Приозерски целлюлозни завода электромонтера С. Н. Соловьева дег тӀара кьоабалийр ца предложенеш. Совещане даькъа лоацараша Константин Устинович Черненкогарен Надежда Николаевна Мухинайгарен дийхар шоаш Приозерски хоржамий округе гӀолла республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга.

Хоржамашта хьалхара совещанаш хилар Находкински хоржамий округа (Приморски край) къахьегама коллективай викалий.

Чкъьарий промышленности Приморски производственни объединене чкъарий лувцача кечалий фабрика бригадира В. М. Тертышнаяс хоам бир, массехк предприяте Российски Федераце пачхьалкхен Ӏаьдала лакхехьарча органа депутаталла харжа кандидаташ новкъост К. У. Черненкой чкъарий лувцача кечалий фабрика бригадир Т. П. Вредовой оттабь хиларах. Из решенеш хьаллацара тӀаьхьйхар цо совещане даькъа лоацараша.

Совещане лаьрхӀар шоаш Находкински хоржамий округе гӀолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташ харжийта раьза хулга Константин Устинович Черненкогарен Тамара Павловна Вредовагарен деха.

Архангельске Ломоносовски хоржамий округа къахьегамхой викалий хоржамашта хьалхарча совещане къамаьл дир Архангельски цӀенош деча комбината кадрай отдела начальника В. Е. Тарасова. Цо хоам бир ДСК-ан кхычча предприятейи коллективаша РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонови Архангельски ДСК штукатурий - малярий бригадир Н. А. Касаткинаи оттабь хиларах.

Совещане даькъа лоацараша Николай Александрович Тихоновгарен Нина Афанасьевна Касаткинагарен дийхар шоаш Ломоносовски хоржамий округе гӀолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга.

Белгороде хиначча хоржамашта хьалхарча Октябрьски хоржамий округа къахьегамхой коллективай викалий совещане СССР 60 шу дизара цӀерагӀча энергетически машиностроене завода газосварщика В. П. Шлыкова хоам бир, массехк предприяте коллективаша РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. С. Горбачеви энергетически машиностроене завода бригадир В. И. Ханжкови оттабь хиларах. Цо тӀаьхьйхар уж кандидатураш хьаллаца.

Шоаш Октябрьски хоржамий округе гӀолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташ харжийта раьза хулга Михаил Сергеевич Горбачевгарен Василий Иванович Ханжковгарен деха лаьрхӀар совещане даькъа лоацараша.

Талды - Курганска области «40 лет Октября» яхача колхоза культуре Двореце хиначча Панфиловски хоржамий округа къахьегамхой викалий хоржамашта хьалхарча совещане къамаьл дир «Панфиловский» яхача сомакомарий совхоза директора В. Ю. Рузахунова. Цу подхозен «Панфиловколхозстрой» яхача тресте къахьегамхоша Казахски ССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ новкъост К. У. Черненкой колхоза птичница Р. А. Умурзаковаи оттабь хиларах хоам а баь, цо тӀаьхьйхар из предложенеш хьаллаца.

Совещане лаьрхӀар Панфиловски хоржамий округа гӀолла шоаш республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга Константин Устинович Черненкогарен Рашидам Ахмедовна Умурзаковагарен деха.

Металлургий хоржамий округа къахьегамхой викалий хоржамашта хьалхарча совещане къамаьл дир Руставски металлургически завода доменни цеха горновой Социалистически Къахьегама Турпала А. В. Джапаридзе. Цо аьлар, цу округе гӀолла Грузински ССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ оттабь новкъост К. У. Черненкой предприяте доменни цеха горновой З. И. Ломидзеи, хӀаьта уж кандидатураш хьаллацара тӀа а хьийхар.

Из предложени къоабал а дь, совещане даькъа лоацараша Константин Устинович Черненкогарен Зураб Иванович Ломидзегарен дийхар шоаш Металлургий хоржамий округе гӀолла Грузински ССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга.

Фрунзе Киргизски ССР Лакхехьарча Совета деча хоржамашта йолча Промышленни хоржамий округа объединении организацейи къахьегама коллективай викалий хоржамашта хьалхарча совещане къамаьл дир В. Л. Егоров, М. В. Фрунзе цӀерагӀча юртбоахама машиностроене завода ремстройуправлене прораба. Цо хоам бир, цу предприяте коллективо республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ новкъост К. У. Черненкой завода электросварщикий бригадир СССР Пачхьалкхен преме лауреат Д. Жапарови оттабь хиларах.

Совещане даькъа лоацараша кандидатураш хьал а лаьца, Константин Устинович Черненкогарен Варитбас Жапаровгарен дийхар Промышленни хоржамий округе гӀолла шоаш республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга.

Хоржамашта хьалхара окружной совещани хилар Армянски ССР Лакхехьарча Совета деча хоржамашта йолча Еревански - Комсомольски хоржамий округа къахьегамхой викалий.

Совещане къамаьл даьча «Наирит» яхача Ӏилма-производственни объединене слесара С. В. Усяла хоам бир, объединене коллективо республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ новкъост К. У. Черненкой аппаратчикий бригадир С. М. Петросяни оттабь хиларах.

Из предложени къоабал а дь совещане даькъа лоацараша Константин Устинович Черненкогарен Сурен Мартиросович Петросянгарен дийхар Еревански - Комсомольски хоржамий округе гӀолла шоаш Армянски ССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга.

Кохтла - Ярве, Эстонски сланцеви бассейна юкъе Кохтла - Ярвески - Южни хоржамий округа чуйоагӀача къахьегама коллективай викалий хоржамашта хьалхара совещане хилар. Лелхинаш деча участка болхлочо В. В. Абашева аьлар, «Эстонсланец» яхача объединене «Октябрьский» разрези погрузочно - транспортни управлени коллективаша цу хоржамий округе гӀолла Эстонски ССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ оттабьб новкъост К. У. Черненкой «Октябрьский» яхача сланцеви разреза херцача экскаватора машинист М. А. Агури. Совещане даькъа лоацараш гӀаьхьийхар цо уж кандидатураш хьаллацара.

Из предложени раьза хиина хьал а лаьца, совещане даькъа лоацараша Константин Устинович Черненкогарен Майдо Альбертович Агурагарен дийхар Кохтла-Ярвески - Южни хоржамий округе гӀолла шоаш республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хулга.

Депутаталла харжа кандидаташ — коммунистийи партейи боацарийи блока хила ма боагӀара бола викалаш — шоаш дег тӀара раьза хиина хьаллоацаш хилар хьахкхийкадир кхыча округашка кхиначча хоржамашта хьалхарча совещанешка даькъа лаьцараша а.

Кхьча союзни республикай Лакхехьарча Советий депутаталла харжа оттабьча кандидаташта юкъе хоржамашта хьалхарча окружной совещанешка хьаллийцаб: «Коммунист» яхача киевски производственни объединене монтажница Социалистически Къахьегама Турпал Вера Васильевна Шаталова, «Днепроспецсталь» яхача запорожски электрометаллургически завода сталевар Социалистически Къахьегама Турпал Виталий Николаевич Калиш (Украински ССР), Брестски области «Оснежицкий» колхоза председатель шозза Социалистически Къахьегама Турпал Владимир Антонович Ралько (Белорусски ССР), Чимишлийски района Ленина цӀерагӀча колхоза сомий - номий бешаш лелаеча бригада бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Иван Степанович Оборочану (Молдавски ССР), Лимбажски района «Ладурга» яхача колхоза машинаца доахан детта мастер Социалистически Къахьегама Турпал Луция Яновна Петерсоне (Латвийски ССР).

(ТАСС).

МАССАНЕ А ЦХЬА БАРТ БОЛАШ

Керлача этапе я хӀана республикера хоржамашта хьалхара кампани. Самардийнахьа дӀайолаеннай къахьегамхой викалаша Коммунистически партен Советски пачхьалкхени кулгалхой, болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце дикагӀбола викалаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ оттабьча къахьегама коллективай предложенеш массане а цхьатарра хьаллоацаш йола хоржамашта хьалхара окружной совещанеш.

Гулбеннараш деташ гӀоадаьнна а болаш чакхъьлар РСФСР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча 954-ча Заводской хоржамий округа къахьегама коллективай викалий хоржамашта хьалхара совещане. Из хилар КПСС обкома политически дешара ЦӀагӀа.

Совещани хьайийлар КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара Д. К. Тарасова.

Къамаьл де доша СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химзавода слесара М. А. Мамаева.

— Тха завода коллективо, № 954 йолча Заводской хоржамий округа чуйоагӀа кхьча предприятейи организацей къахьегама коллективаша хоржамашта хьалхарча собранешка массаьа а цхьатарра раьза волаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ оттабьб КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председателан хьалхара заместитель Гейдар Алиевич Алиеви химически завода аппаратчица Галина Ивановна Шевердинаи, — аьлар къамаьла даьчо. Уж кандидатураш хьаллацара тӀаьхьийхар цо совещане даькъа лоацараша.

Предложени раьза хиина хьаллецар химзавода аппаратчика А. Ф. Сербиевас, локомотивни депо слесара Р. В. Касумова, «Промавтоматика» яхача НПО СКТБ инженера Т. В. Порякова, ВЛКСМ Заводской райкома хьалхарча секретара А. А. Ростова, кхычар.

Совещане даькъа лоацараша Гейдар Алиевич Алиевгарен Галина Ивановна Шевердинагарен дийхар № 954 йолча Заводской хоржамий округе гӀолла шоаш харжийта раьза хулга.

Самардийнахьа Ашатово яхача юрта культура ЦӀагӀа Наурски, Надтеречни, Шелковской районий къахьегамхой викалий хоржамашта хьалхара совещани хилар. Из хьайийлар КПСС Наурски райкома хьалхарча секретара А. М. Карагичевас. Цул тӀехьагӀа къамаьл де дош делар Николаевски станица исполкома председатела С. Т. Идрисована.

Цо хоам бир, «Красное знамя» яхача колхоза къахьегамхоша массаьа а цхьатарра раьза хиина хьалха латта доярка, комсомолка Крючкова Галина № 958 йолча Наурски хоржамий округе гӀолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаяь хиларах. Из предложени хьаллацар округерча кхьча къахьегама коллективаша а.

Совещане къамаьлаш дир Шелковски района «Червленский» колхоза мехотряда начальника В. Н. Дунаева, «Сельхозтехника» яхача Надтеречни райобъединене электрика Б. Сатаева, ВЛКСМ Наурски райкома секретара А. Харахордина, «Чечингводстрой» треста ПМК-2 керттерча инженера И. Д. Кагаева. Цар чӀоагӀа раьза хиина хьаллацар из предложени, Галина Семеновна Крючковагара дийхар №958 йолча Наурски хоржамий округе гӀолла ше харжийта раьза хулга.

Республике массаьа а чӀоагӀа раьза волаш чакхъьюва Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ оттабара хетаь собранеш.

Самардийнахьа хоржамашта хьалхара собрани хилар Гудермесски медицински инструментий завода коллектива. Из хьайийлар профкома председатела М. Гезиниевас. Цул тӀехьагӀа къамаьл де дош дийцар токара-револьверщика, бригадира Г. Карвченкос. Цо предложени елар республика Лакхехьарча Совете харжа КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхара секретарь В. К. Фотеев оттаве аьнна, кандидата биографи йийцар. Из предложени чӀоагӀа раьза хиина хьаллецар собране къамаьлаш даьча слесара-инструментальщика Г. Москалюка, комплексни бригада бригадира К. Махцаева, фрезеровщица Т. Чечетас, цеха мастера К. Бафталовскаяс, завода директора С. Казаряна.

Массаьа раьза а волаш решени тӀаэц № 91 йолча Промышленни хоржамий округе гӀолла НГӀАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхара секретарь Владимир Константинович Фотеев оттае.

«Урус-Мартановская» яхача коа тӀера оалхазараш лелаеча фабрике хиначча хоржамашта хьалхарча собране даькъа лаьцараша чӀоагӀа могаеш йийцар хьалха латта коа тӀера оалхазарашлеладер, производства ударник Т. Ибрагимова. Къамаьлаш даьраша белгалдоахар, йз къахьегама тӀера, лакха дисциплина йолаш, дешаденнача гӀуллакха мутӀехьа йолаш хилар. Решени тӀаэц № 149 йолча Зареченски хоржамий округе гӀолла НГӀАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат коа тӀера оалхазарашлеладер Тоита Вахаевна Ибрагимова оттае.

Ножай-Юртовски района Гагарина цӀерагӀча колхоза коллективо № 126 йолча Зандакски хоржамий округе гӀолла республика Лакхехьарча Совете харжа оттаьй хьалха латта тхьамкаледер. Халкъий ДоттагӀала ордена кавалер, юрта Совета депутат Тоиса Абдуллиновна Магомаева оттае.

ДАЬХЕННА-ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

1985 шерара Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой социалистически декхараш

XXVII СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхоша политически къахьегамен зынар чІоггІа айден а болаш тІатеІІа боях бу КПСС XXVI съездех цуд тІеХьагІа хиинача парте Центральни Комитета Пленумийн решенеш кхочашъяра. Балха эффективности лакхали хаддавза лехх а еш, цар толаме кхочашдийр, біарчча хьанйнача, 1984 шера планаш социалистически декхараш.

Ханал хьалха, 27 декабре, кхочашдина промышленни продукци хьаира план. 1,1 процент тІехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра план, продукци хьаирга діадолар лохдаьд. Кхочашъяьй дулх, шура, фуаш, тха, хІаьта шитта лаьттанцара йовхача продукце дукхагІдола тайпаш доккхара пла́наш. Тоадаьй гІишлошъяра организацей, транспорта, бувзама, торговле, бахача наха бытовой гІуллакхаш дара предприятей, унахцІено лорайра, культура учреждений, спортивни кхичен организацей балхах хьахуларам.

ЦхьайттолагІча пятилетке экономически социальни дегІаахара планаш ханал хьалха чаккхъяха, КПСС XXVII съездан Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизаран, стахановски болама 50 шу дизара даха на доаггІара накъагІо аьинн парте баьча тІахьехача жоп а луш, республика къахьегама коллективаша, КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенеш, 1984 шера 15 ноябре хиинача КПСС ЦК Политбюро заседане КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста К. У. Черненкос даьча къамельлагара хьайоагІача положенешцен выводашцен хьалхие а делаеш, шерра социалистически ахь а массоаи болам а боаржабаьб производства ерригача звенашка бойхам рационально лелабар духьа, «ТІехдина дисциплиней хІара балха денал бухсошшан къахуф дукхагІен!» яхаш девна а йолаш социалистически декхараш тІаэц 1985 шера:

Промышленность

1985 шера план промышленни продукци хьаира объема ханал хьалха кхочашъе а кхы тІа а 15 миллион сома из маьхала яккха а, цу даькъе Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа Котало яьккха 40 шу дузаш 5 миллион сомаи Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически Революце 68 шу дузаш — 12 миллион сомаш. Шера планал совгІа 25 эзар тоннал кІезигагІа доацаш мехкдаьттеи 7 миллион кубометрал кІезигагІа йоацаш гази яккха, тІехдикача бензиний 25 эзар тонн, дизельни доагора 125 эзар тонн, 1 миллион сома маьха машиностроенеи металлообработкаи продукци, 1200 тонн цемент, 200 эзар етта кирпишк хьае. Халкъа эша товараш планал совгІа хьаде аьнна оттаьь задани ханал ши ди хьалха кхоачашъе.

Даьча договорашкей тІамйкача декхарашкей хьежжа продукци доаттаара дисциплина чІоагІъе.

Планал совгІа 1 процент къахьегама овсарле лакхъе а совнагІа ача промышленни продукцех 95 процентал кІезигагІа йоацар къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьае а, продукци хьаирга діадодар 0,6 процентал кІезигагІа доацаш лохде. Планал совгІа 18 миллион сомал кІезигагІа боацаш пайда бе.

Іилма-техническа прогресса карагІдаьнначех пайда а эцаш, керда техникен прогрессивни технологи производствана юкъеяхьара тІаерзаьь 105 мероприяти чаккхъякха, цу даькъе 37 производствени процесса, участкана, линена комплексни механизаци автоматизаци е. 3 эзаргел кІезигагІа йоацаш рационализаторийи изобретателийи предложенеш юкъеяхьа.

Іилмани проектни организацей коллективай низашца мехка йоагоча хІаман доакъошка Іилма-техническа прогресс діахо дегІайоалелга Іалашдеш йола 20 тема ханал хьалха кийчъяь яккха, технологически процессашта управлени ю 19-нел кІезигагІа йоаца системаш кийчъе а уж промышленни эксплуатаце діалулга віаштІехьдаккха а, цу даькъе 4 агропромышленни комплексана.

Керда техникеи прогрессивни технологи, рационализаторийи изобретателийи предложенеш юкъеяхьарца 25 миллион совгІча сома экономически эффект яккха.

Мехкдаьтта чаккдоахача, мехкдаьттахимически, газови промышленноста, машиностроенеи металлообработкаи, приборостроене а промстройматериалий а предприятешта реконструкци яреи уж техническа кийчъярен балхаш діахо а де.

Кертерча промышленно-производствени фондех пайда эцалга тоаде. Металлообрабатывающи оборудоване балха сменноста коэффициент 10 процент лакхъе, 15 процентал кІезигагІа йоацача балха моттигашта аттестаци е, бухсоцаш хьахулачунга хьежжа, къахьегаме дакъа лацара коэффициент юкъе а йоалаьь къахьегамах мах тергболаш къахьегам віаштІехьбаккхара бригадни формашта 75 процентал кІезигагІа боаца болхлой юкъеоза, цу даькъе хозрасчета хьалашка болх бераш — 25 процентага кхаччалца.

«Оргтехника», «Промавтоматика» яхача объединенешка, «Красный молот» яхачеи электроремонтни заводашка предприятей бокъонаш шеръяраи балхах бухсоцаш хьахуларашта хьалхара цар бехктоххам чІоагІбараи экономически эксперимент яра лакха боарам Іалашбе. Иа болх чаккхбаккха кхыйола предприятеш а кийчъе.

Промышленни продукце 200-нел кІезигагІа доаца керда тайпаш арахеца доладелга віаштІехьдаккха. Аттестаци еча ерригача продукцена юкъе дикалга диллача лаккагІча категорех йолча продукце лоаца дакъа 34 процентага діакхоачаде.

Юрта боахам

Кхачан программа кхочашъе а еш, 1985 шера паччахьалкхента 168,5 эзар тонн хлат, 156 эзар тонн бьцаддараш, 11,2 эзар тонн коартолаш, 192 эзар тонн шекара свеклаш, 76 эзар тонн хоисаш, 2,8 эзар тонн тхьамка, 4,3 эзар тонн люцерна фу дохка.

Цхьан услови бежана лоархІаш 16 центнерал кІезигагІа йоацаш доакъарий единица кхоачаш доакъараш кийчде. Царех биэза пайда эцара чотах планал совгІа 300 тоннал кІезигагІа доацаш дулх, 500 тонн шура, 2 миллион фуъ дохка.

Доахан дика Іалгара даха; 1984 — 1985 шерий Іан замалахьа, діадахача Іайчуа дукхагІа 200 тонн дулх, 1100 тонн шура, 1 миллион фуъ паччахьалкхента дохка.

ХІара кхоабача Іатта лоархІаш йоаккха шура юкъера лаьрхІача 120 килограмм, хІара яхкача котама тІехьара гулду фуаш 20 дукхагІа хилийта.

ГІонна долча боахамашка 950 тонн дулх (дийна долаш эзача), 500 тонн шура яккха.

Эзача цхьа бежан 350, хьаккаро — 110, жа — 87 килограммал дайгагІа доацаш паччахьалкхенна діатела.

Юртбоахама производстве лаьттанцарча балхашка наряд йоацача система бригадашцеи звенашкеи болх бераш 60 процентага, хьайбай боахама — 70 процентага діакхоачабе.

Къахьегама овсарле планал совгІа 2 процент лайхъе, продукци хьаирга діадодар 0,7 процент лохде.

Хий дехкача лаьттай 3300 гектар эксплуатаце діаяла, 4,9 эзар гектара тІа капитальни планировка е, 4,5 эзар гектара реконструкци е а хий дехкача лаьттай 2,5 эзар гектар мелиоративно тоае а.

Теплични боахама площадаш 30 эзар квадратни метр дукхагІа хилийта.

Капитальни гІишлош хьалъяр

Капитальни вложеней эффективность лаккхъе. 1985 шера подрядни гІишлой-монтажни балхий объема программа ханал хьалха, 28 декабре, чаккхъякха. Ерригача министерствашта, ведомствашта, предприятешта капитальни вложенеех пайда эцара болх тоабе.

Къахьегама овсарле планагІа лаьрхІачул цхьан процентал кІезигагІа йоацаш лаккхъе а гІирсаш хьаларга бода мах ___агІа лаьрхІачул 0,5 процент лохбе а.

Город Гудермесе биохимически комбинат хьалъяра хьахийнача алчах ханал хьалха пайда эца. 160 эзар квадратни метрал кІезигагІа йоацаш чуІе моттиг йола цІенош, 4420 дешархочоа моттиг йола юкъарча дешара школаш, 1120 моттиг йола деша дала хайоацача берий учреждененш эксплуатаце діаяла.

Аэропорта здани, хІарамр 320 дешархочоа моттиг йола «Белореченский» комсий совхозерен Аьлти-Юртарен школаш, г. Грознера доставочни почтамти центральни рынкера гостиницен хьалъяь а яьха, Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа Котало яьккха 40 шу дузаш эксплуатаце діаяла.

Стахановски болама 50 шу дизара сийна г. Грозне 1000 моттиг йола ши школаи шелъеш 2000 тонн коартолаш чулоаттаертйола хранилищеи ханал хьалха эксплуатаце діаяла.

Сийлахь-боккхача Октябра 68 шу дузаш хІарамр 200 моттиг йолаш Ассиновски станицен «Пригородный» совхоен берий бошмаш эксплуатаце діаяла.

Дерригача гІишлой-монтажни балхех 50 процентал кІезигагІа доацараш бригадни подряда методаца кхоачашде. Цар дикал лаккхъе, «ТІехдика» лаьрхІа эксплуатаце діатела объекташ дукхагІа хилийта.

Къахьегамхошта жилищно-коммунальни гІуллакхаш дара боарам лаккхбе. ЧуІеча цІеношта капитальни ремонт яра план 25 декабре кхоачашъе. Городийн нах бахача пунктийн йІовхал тела системашцеи газови боахамаш 1985 шера 10 октябре кийча хилийта.

Транспорт

Халкъа боахама а бахача наха а транспортацен бувзама средствашцеи дешдола гІуллакхаш эргадоахаш тоа а деш, цу хаддаш кхоачаш долла мовхьаши пассажираши діаюхалхуялалга. Планал совгІа хьолба 270 эзар тонн мухь. Дерригча планал совгІа кхухьаш дола мовхьаш къахьегама овсарле лакхъяра чотах кхухьалга Іалашдолаш. Шерра юкъекхухьийла московски машиниалькъахой хьалха латта метод, нормал совгІа хьолда йІаьха состав йолчен дозал доккха долчен поездашца 5 миллион тоннал кІезигагІа доацаш мовхьаш. 80 процентага кхоачабе мовхьаш маршрутамца діадахийтара боарам. Вагонашта сеца латташ йокиха ха кІезигьяра, цар мухь чухошара боарамахи мухь бахьара таронехи хьалхьалагІа пайда ийбара чотах мовхьаш тІадетта мукъайоацаккийла лаьрхІачул совгІа 2500 вагон. Республика предприятешен организацешен ремонт йойла 800 вагонаи 1200 контейнераи.

Автомобилаш технически кийча хилар лаккхде, цар мовхьаш доацаш ду наькъаш планах лаьрхІачул 0,5 процент лоацде, цу наькъаца 30 эзар тоннал кІезигагІа доацаш мовхьаш кхача дезача діа а кхоачадеш.

Планах лаьрхІачул совгІа діа-юхадугало 750 эзар пассажир, лаккхйойла цари гІуллакхаш дара культура.

Бувзама предприятешка тІехкхоачашйойла тарифни доходий план 90 эзар сомаи товарооборотаир — 15 эзар сомаи.

Республика беррнгача халкъа боахаме гІолла Іалашдолла ресурсаш кхоира технологи шерра юкъейоалаяра, доараш кІезигаара, топливно-энергетически материальни ресурсаех хьалхьалагІа пайда ийбара чотах пар кхеа бара задане дувцижа а йоацаш кхоачашъелга. Массайолча моттигашка хьайойла лицевой счетайи нанийи совгІа кхои бара фондаши. Кхоъча материалийи бийдалаи чотах болх болба ___ дениа кІезигагІа йоацача хаяа, хьайойла 12 миллион сома маьха продукци.

Торговлии бытовой гІуллакхаш дари

Розничи товарооборота, общественни питане, бахача наха бытовой гІуллакхаш дара план ханал хьалха кхоачашъе — 1985 шера 30 декабре. Планал совгІа діадохийталла 2,7 миллион сома маьха товараш, 300 эзар сома маьха шоай продукци арахеца, цуй дикал лаккхъе. Децентрализовании закупкай чотах лаьрхІачул совгІа оборота юкъедоаладолла 39,1 миллион сома маьха товараш. Заготовителейи организацей низашца бахача махагара юртабоахама продукташ ийелгеш йоккилгеи алсамдаккха. Магазиний производствени майдаш 4350 квадратни метри общественни кхачаи предприятеш 2200 Іохоча моттиган шеръе. Шоаш-шоашта гІуллакх дара методагІа бахача нахага товараш дохкилга паччахьалкхеи торговле товарооборота ___ боарама 45 процентагеи потребительски кооперацие — 76 процентагеи кхоачашде.

1984 шераца нийсдича 6 процент совбаккха бахача наха деча бытовой гІуллакхий боарам. Бахача наха гІуллакхаш дара прогрессивни методаш юкъеккхуела, 15 тайпара дола керда гІуллакхаш де Іомадала.

Халкъа образовани, унахцІено лораяр, культура

Халкъа образовани, унахцІено лорар діахо дегІадоаладара, культура лаккхъяра кагирхошта луш йола массане юкъара хилиэзаргйоаца юкъера образовани юкъарча образованеи профессиональни школа реформа діадехарашца хьежжа діахо дегІаккхувлилагеи ертаьккха тоаелгеи Іалашде. Дешара духь-духьача формашца чулоацалба беррига 8 класс яьккхараш, хІаьта сайрниарчеи заочни дешарна — 18500 сагал кІезигагІа боацаш.

Юкъарча образоване школана еш йола реформа чаккхъяккхара декхараш кхоачашдеш, республика промышленностеи юрта боахамеи предприятешка хІаиз йолаш ярей совгІа віашагІйохка 12 дешара цех, 22 школьни мастерски, 25 опытни участок, 70 хозрасчетни дешархой производствени бригада, 1690 болхлой моттиг, хІаьта цу база тІа 10900 сагал кІезигагІа боацаш массови профессе болхлой кийчбе, цу даькъе 500 электронно-вычислительни техника оператор а волаш.

Преподавателий кадраш кийчъелга тоадара, царна хиланза даргдоаца жилищно-бытовой хьалаш хьадара тІадерзадаь гІуллакхаш чаккхдоахилга Іалашде.

Республике бахе беррига нах хІара шера ача диспансеризацега бахара болх діахо баьа. Маьнгей фондахи медицински оборудованехи пайда ийбара эффективность лаккхъе. Республикански больница база тІа управлене автоматизированни система хьае. Грозне № 7 йолча поликлиникерча терапевтически корпуса рентгенфлюорографически блоки № 3 йолча больницера кхачан блоки эксплуатаце діалулга Іалашде.

Оттаьча заданел совгІа кинообслуживанеца 165 эзар зритель чулацеи планах лаьрхІачул совгІа 40 эзар сом чувам. Къахьегамхой физически культураи спортеи занятей массовость лаккхъе.

Инъ орден лелаеча Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхоша дош лу КПСС Центральни Комитетан цуи Политбюронеи, Къулбаседа Кавказа республикайи, Украински ССР Херсонски областен къахьегамхошца ахь а делаеш, шоаш діахо а кІаьд па луш чІоагІдергхиларах вошал долча советски халкъий доттагІал, шоай беррига низ, эшанеш, энерги тІанйиа декхараш кхоачашдара діалургхиларах, КПСС XXVII съездаи Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа Котало яьккха 40 шу дизаран шоаш сийлеица накъагІоргхилерех.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ ДИНЦА А ДИНЦАД, ТІА А НИЦАД КЪАХЬЕГАМХОЙ КОЛЛЕКТИВАШКА, МОГАДАЬД НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ПАРТИЙНИ, СОВЕТСКИ, ПРОФСОЮЗНИ, КОМСОМОЛЬСКИ ОРГАНИЗАЦЕША.

ПИСЬМОШ

Беркате лаьтташ

Массаьх шу хьадий хьалье йолаь хий декха система 1984 шера йистеьккхар Шалински района «Московский» совхозе. Цо йиш хилийтар ялат, баьцадарш, шекара свекла хьувкъве. Масала, 1983 шера хиш декха система хьаьлъаь ялина йолча хана дІайийнача хьаккий хІара гектара тІара 166 центнер мара доахьар даккханзар, хІаьта соахьа — 230 центнер.

ЦхьайтталагІча ю тилетна тІеххьарча шера 501 гектара тІе ялатеи баьцадаарийи культураш кхы а чІоагІагІа хьувкъаяра техника, хий декха система кийчъеш боахк хІанз совхоза къахьегамхой.

И. АСЛАХАНОВ.

Кулгалхошта фу хет-хьог!

Ше вехача юрта школа, тика, почта, кхыдар хоза хилча дика хет. ХІана аз юкцар тхоай юртара тика я. Дукха ха йоацаш ремонт ьи цунна. Цхьабакъда, ремонт ьяле а лостам бац, ий тІа Іоккесса товар улл.

Ремонт е болалуча хана лаьрхІадар хІанзарча кена уттаьш йола оборудовани е оттаь, шоашта эша товар ништа хьеарна атта а хургдолаш, тика хоза кийчъила.

Ремонт еча хана арахьа стелланаш хІанз пайдена яц. Керда ярар хьаьхьаш, оттаьш райпо а яц.

Фу хет-хьог! цох Назрановски райпо кулгалхошта!

І. КОДЗОЕВ, ТІой-Юртарча бархІ шерарча школа дешархо.

Иштта хоза дац

Укх шера сентябрь бутт чакхбоаллаш Іажаш дІачубеннабар аз Галашкарча приемни пункте. Согара уж дІайийцар я Пугоева Хизрий Аьсет.

Таханарча дийнахьа аз дІачубенна 830 килограмм Іажех цхьа кепиг ахча хьаденнадац сона а юрта бахача хьыболча наха а.

Оаха тхоай ахча хьадийхача оал:

— Заготконторера хІанз а хьадена дац из. Из бахьан долаш шун денхар дІа ца луш тІехьадаьнивд тхо.

Со бар дац, айса дІачуеннача продукцех ахча хьаде яхаш хІара денна конторе аха. Дукха ха я со пенсионер вола. Кастта 100 шу доал са. Сона бахьана хетар айса хьийгича къих доагІа ахча ловзареш а ца леладеш шийхалкахьа хьадела.

Сона доагІаш дола ахча хьадалийтар дех аз шутера.

А. ТАТИЕВ, пенсионер, къахьегама ветеран.

Сенга хьежаш да вай?

Редакце а дихьа дувдар аьх долаш хІама да аз хІанз ядер: катбаь электролине бІоагІа. Цхьабакъда, кхыча беса из гІулакх къоастаде барт нхетац цу доцага хьажа оттабача наьха.

Ипаркъе, Ленина цІерагІча улицагІа № 28 йолча цІагІа вах со. Тха цІенна юххе гІолла йода электролини. Шу дала довлл машина тІатеха тха карта юхе багІа бІоагІа кагбаь. КІалхара хьа а хальдаь, саьргаша хьаллаьца, мух хьакхача эга а агаш, улл из. Мичча хана из Іо а бежа хатар эккхар кхерам ба.

Дуккхаза а аьнийд аз Малгобекски районин электросета начальникага ТІ. Мамидовга из лини хьатове. Цох хІама хулаш дац. Дувцарах, аларах, дІахозаш вац тха юрта Совета председатель М. Долтмурзиев а.

Уж сенга хьеж, мала оарцагІвалар дог доах хоуш дац. Цхьабакъда, зулам даьлча-м тІехьа хурга.

И. ЯНДИЕВ, М. Горьке цІерагІча совхоза кадрий отдела начальник, къахьегама ветеран.

Сийлахь-йоккхача Каталон 40 шу дузаш

ДЕНАЛ ДОЛА РАЗВЕДЧИК

«Молочный № 1» яхача совхозе дика вовзаш ву тІемен къахьегамен ветеран Магомадов Дауд Магомедович. Массанена чІоагІа эпаш саг ва из, хІана аьлча, кхаш тІа къахьегаш бола механизаторашІалашбу цо запасни сатхалашца. Мичча хена гІо дара кийча я цо лелеш йола «Техничка». Атта болц бац хадданза машина ю кхехталеф, бакъда, шийгІулакха геттара раьза ва Дауд Магомедович.

1939 шу. Цу хана Кень-Юртовски МТС-е механика болх беш вар Д. Магомадов. Болх а дика дІабодар, гонахьара нах а бар цун сий деш, лоархІаш, шоаьнца Іимерза, барт товш, цхьабакъда, гІалат далийтачунгара цІенхаштта доагІар хьадехаш из хиннадаь. Цу шера тІавех из Цlеча Эскаре гІулакх дара. Ленинграде хьожаву Дауд Магомедович. Цул тІехьагІа дукха ца гоаш тІом хьоабу фашисташа.

Унзаре ха эттар Ленинграде. Ваха а вала а моттиг йоацаш, ихьметтел кхача а фегарча кемашца мара хьаІаоза йиш йоацаш го а баь дІалаьцар фашисташа город. Бакъда, вайбарий оборона моакхаз санна чІоагІа яр. ДоагІача тайпара кхоачашдора советски бІухоша шоашта Ленинградски фронта командующе, маршала К. Ворошилова денна «Цхьа гІа баьнхе а тІехьашкахьа ма довла» яха амар. Атта дацар тІом бе Іемача, еррыгача Европе гІолла чакхбаьнача фашисташта дуьхьала латта, бакъда, советски бІухоша сийлеца кхоачашдера шоай декхараш. 50—60 метр мара вІашин гална яцар вайбарийи немцийи траншеяш, цудухьа шоай аьттува боалла дІа-юха тувсар гранаташ, цхьаккха а оагІув декхарийла а ца юсаш. Иштта хийсбеннача цхьан тІем тІа хала чов йир Дауд Магомедовича. Из иштта хилар:

Шоашта дуьхьала латтача моастагІчох кІезига хІама хоира вай командоалена. ХІаьта из па хайча дагІдоацаш дар, хІана аьлча, тІагІорта кийчлуш дир вай веннар. Цу тІулакха караводаме везар моастагІчун салте, эпсар кийча кхы а динагІа в дар. Из бехкенхаме декхар кхоачашдар тІадуал лейтенанта Д. Магомадовна. Дика кийчо а яь, миномёташ йийтта немций оборона хьалхара дийи аьла яькиза чул тІехьагІа моашта хьалхецина, лаьттах ехка, минаш йоахкий а хьожаш, текхха моастагІчун траншее нхоач кхаь сагах латта разведгруппа, цига дІахьулалу уж. Дунха ха ялалехьа дика аьттув боал цар — «мотт» — немецки эпсар — каравоалаву. Шорттига шоайчаргахьа теккаш хьаболабенна разведчикаш гучабоал моастагІчоа. Го бу разведгруппана. Из бока а беш чакхлелх разведчикаш. Бакъда, хІаьа-м даьнадар деррига а аьнна моттача хана автоматни очередь меттахьа кхет лейтенанта Д. Магомадовна. Цо цхьан юкъа строера воаккх вай мехкахо.

— ТІем тІа хинна хІамаш дагадоагІа сона, — яхаш дувц тІема ветерана, бакъда, царех эггара лоархІамегІа а дог тохадолийташ а дараш, советски нацІена кхоачашдаларах тешал ха шоай декхараш дераш да. Хьанна довзаш дац «хье дай а новкъост кІалхарвакха» яха суворовски кица. Из советски бІухой керттера оамал я. Кхоана тІема юкъера араваькхав со са новкъосташа, човнаш а яь со кІалхисача хана. Из сона цІаккха а дицлургдоацаш да. Цудухьа со а вахавац цІаккха чов яь кІалвисса улла сай новкъост а вита.

Ленина город лораеш тІом баьча тха 184 стрелкови полке дукха новкъостий бар са: эрсе — Фомин Николай (срочни служба а цхьана йолаьер оаха, цун хьехамах чакхъяьхар аз лейтенантски курсаш а), гурже — Абалашвили Саша, эрсе — лейтенант Горбунов Василий, тха полка командир майор Русаков. Берригаш дагабеха а баргвай».

Дагаяатт цунна хала чоанаш а аь кхозз дарба дайташ ше хила тІема госпиталь, вай тІема чІоагІале тахкара империалисташа хьалхььача Маннергейма ляне тІа ше ваха хилар дагаух, дицлац деррига дунен адамашта советски наьха керттерча оамала белгалонаш гойташ хинна Ленинграда гонахьара блокада йохаяь деноош, цу коталою гІадбигача наьха бІаргех Іоухаш хинна хий тІадамаш. Дагалатт уж деза деноош Д. Магомадовна блокадах мукъаяьккхача Ленинграде шийна Цlеча Байракха ордем енна хиларах а.

Дукха да ветерана дагадоагІараш: тІема шерашка бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабеш советски наха хьийга къа, лайна халонаш, партийни вахаре ше лаьца хьинаре дакъа. Шоай совхоза толамаша дог гІоздоахаш волча Магомадов Дауда доккхал а деш дувц директора заместитель а волаш 5 шера ше унхаза къахьегарах, цул тІехьагІа «Самашкинский» совхоза отделене управляющи а волаш дукккача шерашка болх барах. Пенсе вахачул тІехьагІа хІама ца деш вагІа витанзар из дега, хІаьта ветерана гоззача кулгашта аша болх кІезига а бац. Массе хана санна тахов а Даьхен оборонни низ чІоагІбеча, социалистически халкъа боахам дегІабоалабеча лоархІамеча цхьан участке, шийгара дизза дакъа юкъехухьаш, хьаьнала къахьегаш ва тІема, къахьегама, парте ветеран Д. Магомадов.

Л. КРУТИКОВ.

КЕРДАЧА МУЛАШКА

Аз кулгалдеча звенос дика чакхдаьккхар дІадаха шу. План 37 центнер йолаш, 50,1 центнер дуга чудера хІара гектара тІара. Социалистически декхарел дукхагІа да из.

Кхы а цхьа хІама да тхо доккхий деш. ДІадахача диъ шера задани 730 тонн йолаш, 1035 тонн ялат дІаденнад оаха Даьхенна. ХІаьта, совхоз лоархІац хьалхашна латтача декхарех. Диъ шера плани 3540 тонн йолаш, пачхаьлкхенна 1021 тонн мара дІаденнадац дуга. Фуд бахьан?

Теркал ца деш дита йиш яц хьоттама хьалаш. Цхьабакъда, планаш кхоачашъе вІаштІехьа ца далийтара Іаткъа керттера бахьан из дац, дуга кхедара технологи лерттІа кхоачаш ца яр да. ХІаьта из чоалхане а я. Иштта из доллаше а дуга дІаде лаьтта кийчдара, из дІадера, тІаккха цунна Іунал дара балхаш цхьаболча механизатораша геттара во кхоачашду. Из бахьан долаш цхьанна а бригадана карагІдаланзар дуга кхедара план кхоачашъе.

Тхоай звенох дувцаш белгалдаккха безам ба са. ХІаравар тІеххьара хьахулачох дог лазаш хилар. Цудухьа дика дисциплинеи декхараш тешаме кхоачашдеши хилар-ца белгала я тха коллектив.

Тхоай чекашка планировка е, хоттах цІенъе кхычахьара новкъостала оаха нах ца беха дукха ха и. ХІана аьлча, тхоашта дикагІа довз тхона тхоай лаьтташ, дуга дукхагІа хьувкъадара цунна малагІа доал де деза хов.

Дуга кхедара агретехника бокъонаш кхоачашъяра хадданза йоакхо ю оаха. Из дІадера хьакъоастадаьча кхай тІе цул хьалха малагІа культура хиннай теркалду, дуга дІадера лаьтта кийчдеш. Из дІадуаш ду балхаш лерттІа дара къаьстта йоакхо ю. Дуга лазараштех цунна зедеча садоахкача хІамаштех дуьхьала химикаташ тохара ханаш, хий диллара технологи телхайиц. Йоакхо ю юхе хІама ца юташ дуга чуэцара.

Планировка яьча кхай тІа дуга дІаделехьа хІара гектара тІа 200—230 килограмм кхоачийташ минеральни удобренеш товс оаха. ТІаккха гектара тІа 3—3,5 килограмм кхоачийташ «сатурн» яха гербицид тох. Из а минеральни удобренеш а культиваци яьккхе цу сахьате 5—8 сантиметр кІоарга лаьтта кІал йохийт.

Оаха кхеду дуга дукхагІча даькъа дика хьувкъача «Альтаир» яхача фух да. Из дІадуа май бетта хьалхарча итт дийнахьа хІара гектара тІа 200—300 килограмм фу а тоссаш. ДІадийча кхай тІа гІолла катокаш чакхйоах лаьтта тоІадеш. Из болх бу дІадийна фу лаьтта дикагІа дегІадахийтар духьа. Цул тІехьагІа дукха юкъ а ца йоалийташ чекашна хий чудеш, 8—10 сантиметр лакха латтаргдолаш.

Оасар гучадаьлча кхы тІа а «пропанид» яха гербицид тох, хІара гектара тІа 5—7 килограмм кхоачийташ. Эрза ше дац гербицидо. Цудухьа из кулг кара дІабоаккх оаха.

Эггара дукхагІа 15—10 ди мара доалац оаха дуга чуэцаш. ТІера электрооборудоваш, мотораш, цхьацца оатхалаш Іомьха, басар хьенха хІанзе а дІаоттаьй оаха тхой комбайнаш а жаткаш а. Регулировка, герметизаци е мара ца езаш болх бе кийча я уж.

КПСС XXVII съезда толаме вакъадахара доккха декхар тІайийад тха звенос. Даьхенна дуга дІадалара карарча пятилетка цаІ-ах план с лаьрхІад оаха.

И. МУЧИЕВ, «Гудермесский» совхоза звеньевой.

Хьувкъам лакхбара

Хий дехка лаьтташ лелалерех я Шелковской районера Ленина цІерагІа колхоз. Укх тІехьарча итт шера дукха балхаш чакхдаьхад укхаза кхашта мелиораци еш. 3,2 миллион сом пачхаьлкхен руакъа а дІадохийташ. Пхи бІаь гаргга гектар дуга кхеду кхаш кийчдаьд. Нийшха йолла хий лелараш а долаш, пи азар соагІа гектар кхьйола хІамаш кхею пхаш да. Дуккхача шерашка пайда аца баьцаш дІайийна 259 гектар цоваш я хий дехкаш.

Лоацца аьлча, 4500 гектар хулача оахаш долча совхоза дерригача лаьттаех 3500 гектар хий дехкаш я. Миштта пайда эц цу лаьттаех колхоза боахам дегІабоалабеча? Цу деша хетаьяьр дукха ха йоацаш КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленумой КПСС Нохч-ГІалгІай обкома VI пленумой ихаш леладерашта хьалхашка оттадаь декхараш дувцаш хинна колхоза коммунистий собрани.

Доклад яьча волхоза парткома секретара заместителя А. Ф. Молочкова а собраней къамаьлаш даьча коммунисташа а белгалдаьккхар хий дехкача лаьттаех пайда эцаре гІулакх колхозе чІоагІа эсала леладелга.

Укх пятилетка хьалхарча диъ шера хий тохача кхашкара йоаккха продукци иттагІча пятилетке хиннача цунна ийсийча диъ процент дукхагІа мара яц. Воахаме дулх, шура, тха доаккхилга вІалла лакх а деннадац. ХІаьта хий деттача кхашна ялат кхедара боарам 12 процент лохбеннаб.

Къаьстта ла йиш йоацаш да, белгалдаьккхар собране, хий тохача кхашкара чуэца хьажкІий хьувкъам лоха хилар. Цхьаннха а шера из культура кхеяра план кхоачашъяьяц колхозо. ХІаьта укх тІеххьарча шин шера чуийца хьувкъам планах лаьрхІа хиннача кхоалагІа дакъа а хилац.

Хьаьцаргда вай из бола ялаташ кхедар. ДуртогІа хий тохача хІара гектара тІера чуийца ялат 18,3 центнер йле, соахка чуийцар 14,2 центнер мара яц. Иштта лоха ба хиш дехкача кхашка леладеча кхыча культурай хьувкъам а.

— Иштта кІезига продукци яккхара бахьанаш да, — аьлар хьайбаш лелабеш волча М. Абжилиева, — колхозе кхаш лезадара культура лоха хилар, хий дехкача лаьттай хьалде да воацилга, мелиоратораша шоай декхараш лерттІа кхоачаш ца делга, колхоза партоком правленец, шоашта тІадилла гІулакх ледара леладерашкара лира иоп хьа ца дехилга.

— Соахка тха отрадага дар гІ даккха люцерна дІайийна 1000 гектар кхаш, — раьза воацаш дийцар шолдагІча мехотряда начальника М. Абдулмежидова. — Бригадаш подрядах боах бе даьрхІа дар тхо. Бакъда, колхоза кхаш деладечь цеха начальника Х. А. Хизриева хий деттарий къахьегам лерттІа вІаштІехьа ца бакхар бахьан долаш, хаьннахьа хий ца тохаш дисар тха люцерна кхаш. Люцерна гІ даккхара план кхоачаш ца еш дисад тхо. ДІахо цу тайпара гІалаташ хилийта йиш яц хий деттачи кхаш леладеча.

Коммунисташа А. С. Люборасий Л. Т. Овчаровен белгалдаьккхар хий детта система хаьннахьа тоа ца яр бахьан долаш, цул цхьайола участкаш болх ца беш хиннилга, дукха ца болча ялатий, баьцадаарий, кхыйолча культурай кхаш хий ца тохаш лисалга: из деррига хий деттарий бехктохам лоха хилар ца шийсденнилга.

— Парткома а цехови партийна организацеша а цІенхаштта тоабе беза колхозе хий детта вах кийчбара болх, — белгалдаьккхар коммунисташа Б. Ф. Цаболовен Ю. Ф. Ласковен. — ХІана Іай ше къаьстта курсаш хила еза уж кийчбеш. Царга дІаяла еза къаьст-къаьста участкаш. Хий тохача кхашкара чуэцача хьувкъамга хьежжа хила деза царна луш дола алапи а.

В. ФАРНИЕВА, Шелковской районерча Ленина цІерагІча колхоза политически дешара кабинета заведующий.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Болгаре хьнаре дакъа лоац ВІаши Экономически новкъостал дара Совета гІулакхашка, социалистически экономически интеграце комплексни программа кхоачашъеча, производствена специализаци кооперированин еча.

Кюстендилера силовой трансформатораш арахеца завод духхьал СССР-ен СЭВ-а членаш долча кхыча мехкийи заказаш кхоачащде йолалуш я.

СУРТА ТІА: Кюстендилерча завода сборка еча цехе.

БТА — ТАСС сурт.

АФГАНСКИ ЭКОНОМИКА ТОАЯЛАРГАХЬА ЛЕСТАЙ

— Афганистана экономика тайп-тайпара доаьзоа тоадаларгахьа лестад, — аьлар ДРА яйгачен кхачани промышленноста министра Мохаммад Азиза ше Кабулерча АПН специальни корреспондентаца Ган Борисаца беседа еш. — Тоаллар ху тха даькъа предприятешка а, хІаьта эггара керттердар — рынкей пачхаьлкхен торговлей. Укх тІеххьарча цхьан шерен ах шерен дика дукхагІа хиннад дулх, хьоар, маьхк. Карарча афгански шера (чакхдоал 20 марта) ялх бетта производства объем дІадахача шера цу ханаца нийсйича 18 процент лакхбаьд.

Афгански экономика айе йиш хиннай январь бетта юххье шиъ 20 шу дизвра юбилей белгалъяьнхача Афганистана Халкъа-демократически парте хьалхашха латта декхараш кхоачашдара тІаерзаяь политика чакхъяхар бахьан долаш. Цу политике цхьана тардеш шийна чулоац пачхаьлкхен сектор дегІабоаларa стимулировани елга а иштта смешанни частни предприятей гІулакхашта поощрени елга а.

ДРА яйгачен кхачани промышленносте, — белгалдаьккхар министра, — цу тайпара предприятеш тоъал дукха я. Бакъда, Малхбузене харцдар доаржадаьд, 1978 шера Афганистане хиннача апрельски революце частни предпринимательство йийхкай яхаш. Сай декхар лоархІ аз революци яьнначул тІехьагІа дІадахача шерашна цу тайпара цхьаь цаІ предприяти, нагахьа санна цун дас къаман законодательство телхадаьдеце, мехка дІа ца къайлалга цІаьхха а дІаихайкадар. Кхыча беса, ДРА Министрий Совето яьча решенегІа пачхьалкхен банко частникашта льготни кредиташ ссудаш тел, хІаьта царна хулача пайдашта тІера налогаш тенхе ца боаш пхе шера мукъа а боалийт уж.

ДРА экономически вахар тоадаларгахьа лестарна цхьана, — йоахар дІахо Мохаммад Азиза, — болхлойн гІулакхегамцара наьхен шоай къахьегамцара безам сов а баьнаб. Масала, пачхаьлкхен сектора болхлоша духхьал предприяте чу йоах дукхха кхачан продукташ уж хьаяр та бодачул чукынахьарча маьхах. ХІаьта смешанни йолча частни фабрикийи заводийи къахьегамхоех лаьца аьлча, царна ахчан дотаци тел ужжамо дола товараш рыночни маьхех йІдара.

Къайле мичий, яйгачен кхачани промышленность, кхы дІа а хьа а доацаш юрта боахама продукцех тийпа хилар. Раьза хинна белгалдаккха безам ба са, укхаза а иштта гІулакхаш тоалуш хилар. Из дукккача даькъе аграрни секторе продукташ керттерча тайпашта закупочни маьхаш лакхде аьнна ДРА Министрий Совето решени яр бахьан долаш да. Масала, боамби-бийдал эцара маьхаш 60 процент лакхдаьд, хІаьта цунах кхы хье ца луш дика болх а хилар — соахкарчул 2,5-за дукхагІа боабии шийб ахархошкара. ТІехь-тІехьа дукхагІа дІадув лаьтташ.

Мехка экономически вахар кхы а сихагІа тоалургдар, — белгалдаьккхар ДРА яйгачен кхачани промышленноста министра, — нагахьа санна США-и регнональни реакции керте латтача империалистически державаша Афганистана духьала из хьакъенза боля тІом ца лоаттаборе. Кхетадеш ма дарра, тоъал дукха материальни финансовни ресурсаш тІераяха езаш хул. Тха даькъа, белгала аьлча, пхи эзар соагІа болхлой тоъац. Белгалдаккхаза даргдац, хьахайкабанза беш тІом а болаш, малхбузехьарча мехкий оагІонгахьара экономически блокада лоаттаеш хилар. Цар кхоачашдац шоай договорни декхараш. Масала, ФРГ, Итале, Франца фирмаш оборудовани яйта езаш а яйгачен кхачани промышленноста массеха предприяте из вІашагІйоллилга ІалашдІе дезаш а яр. ХІаьта, ма дарра аьлча, оборудоване цхьа дакъа мара хьадайтадац, хІаьта из а вІашегІа ца йоллаш а латт, оаха чІоагІача валютаца малхбузехьарча фирмий балхах боагІа мах хьалхагІе а бизза дІабеннаболлаше а.

Оаха къайла мича кхухь, мехка тІалеттареш хала хилаш хилар, — аьлар ДРА яйгачен кхачани промышленноста министра Мохаммед Азиза. — Цхьабакъда, афгански революци, шийнаькъа тІара халонаш хила а еш, лард йоллаш йоалл хургйолча, эксплуатацехи къелахи мукъа йолча Афганистана. ХІаьта оаха баркал оал цу гІулакха тхоашта моральни, материальни, политически новкъостал дечарна а тхоаш хьаллоацачарна а, эггара хьалхарча аргІанна Советий Мехка йаликъа.

(АПН).

Кабул.

ДИКАЧА ЛОАЛАХОШТА ЮКЪЕРА ГІУЛАКХАШ

Советски Союзан Турцеиен юкъера дикача лоалахой гІуланхаш доладелар шинна а мехка хала хиннача тІьоалагІча шерашка. Къона Советий Республика духьала латташ яр хьаьр а яьнна тІагІерташ хиннача кхыча мехкий интервенценеи чурча контрреволюценеи. ХІаьта Іаьрнкача фордал дехьа империалистеиа, йохк дІадуьцараштa духьаларча къам мукъадаккхара къовсама гІеттадар лоалахарча мехка халкъ.

«Туркий мехках туркий халкъахи уж шоаш а цар кортамукъале а хІалакье лаьрхІа къиза моастагІий латаш хиннача дийнахьа,— аьнад республика хьальча Кемаль Ататюрка 1921 шера, — дий-теш нъомашта юкъе доттагІал тасса а оагІув билла а къам яхача дехьа уйла е даьлар туркий халкъ. ТІаккха кхетадир цо, бокъонца вола цІенача лег тІара шийна доттагІа эрсий халкъ хилар».

Из вывод шийса хинна хилар бакъльаьд практически гІулакхаш. Советски пачхьалкхено хьаллацар шийн мукъагІа хилара къовсам лоаттабеш хинна Турци морально а материально а. Цо массанел хьалха къоабал йир К. Ататюрк керте а волаш хинна Сийлахь-йоккхача Къамаш собрание хьаь мехка правительство. 1921 шера апрель бетта империализмна духьала лоаттабеча къовсаме туркий къам мукъадаккхара болама гІо дар дехаш, В. И. Ленинга дахча кхайнарла цу сахьате жоп делар Советски правительства ше новкъостал дергхилар дІахойташ. Цу шера март бетта кулгаш яздир Москве Российски Федерацеиен Турцеиен юкъерча «ДоттагІалахи вошалахи» долча договора. Из дар цу мехко сийлахь-йоккхача державаца эггара хьалха даь нийсхоа договор. Цох хилар Турци дипломатически изоляцена чура хьаялар, из шийн мукъагІа хилар чьоабал деш дола договор.

Кхыча мехкий интерсеплен граждански тІемои тІаоттаьь халонаш йоккхий йоллаше, мах бала а ца беаш дола тІемен финансовни гІо дир Москвас Анкарана: цу 1921 шере дахьийтар Анатоле 10 миллион долла сом, вааараш йола топаш, пулеметаш, йоаккхий топаш, пхо-молха, кхы бола кхоачам.

Цу хана деза дукха хувцамаш хиннад дунен тІа. Амма В. И. Ленинеи К. Ататюркеи ехача шин мехка юкъерча дикача лоалахой гІулакхий лардо хана тоьхьм лайнаб. ЧІоагІлуш латт шин мехка пачхаьлкхен деятелашта юкъера контакташ. Карара цу доладеннача хана Москве, масала, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонов кхийтар Турце премьер-министрах Тургут Озалах. ВІалла дукха а йоацаш тІайийцар Советски правительствана керте латтачо турецки министр А. Альптемочин. ДоттагІий хьалашка чакхдийна уж вІашагІкхетараш къамаьлаш долаш дийцар дикача лоалахошта юкъе леларашсанна дегІаухаш долча шин оагІонга юкъерча гІулакхех дола дешаш.

Советски Союзен Турцеи кулгал деча деятелий контакташ массаза а хиннеи беркате. Шинна а оагІоно низаш тІаьахийтар бахьан долаш хьадда дола гІулакхаш лаьд шин оагІонна юкъера бувзамаш торговле даькъе Советски Союзен Турцеи цхьана леладу гІулакхаш дІахо дегІадоаладара тІалерзадаь. Ер да алхха цхьа къаьгта дола масал—карарча шера июнь бетта Анкаре кулгаш яздаьа Гаргарчен Юкъерчен Малхбоале эггара йоккхагІа йола СССР гІо а деш хьаьтаь Искендерунски металлургически комбинат шеръярах долча протокола.

СССР деча гІон лакха мах бу мехко. Иштта, металлургически комбината генеральни директора А. Акпынара, масала, белгалдаьккхар, предприяти къаман экономика пачхаьлкхен секторе хьалхале лелаяр хинна дІаэтта хилари цо болата импорт ярга дІагІоргдола дукха миллионаш доллараш кходе гІо деш хилари. Бихромата патри арахецаш йола завод хьалье новкъостал дарагІа Советски Союза баркал а оалаш, «Кромсан» яхача фирма генеральни директора О. Каймакчалана аьлар предприяти хьалъяра технически новкъостал дар дехаш Советски Союзаца къамаьл а хилалехьа, США, Англе, ФРГ, Италега гІо дайта сипаяр фирма. Цхьабакъда, «цар тІеганлар тха дехар кхоачашде, иштта боля пайда бар цар лийхар».

Шерагара шерга дегІаухаш латт Советски Союзан Турцеи Республикаиен юкъера товарооборот. Нагахьа санна дІадахача шера 212,8 миллион сома бодараме из хиннале, дукха ха йоацаш кулгаш яздаьча 1985 шера долча протоколах шоаза лакхъяла езаш я из. Советски Союзо лоаттаю турецки рынкана дукь-дукьа машинаш оборудовани, станокаш, транспортни средстваш, мехкдаьтта, мехкдаьтта продукташ, кхыдола товараш. Турцерча советски экспорта керда тайпа да электроэнерги. ХІанзе а советско-турецки доазув хоада а даь тІехьайнай электропередача лакхача вольтин лине опораш. Электропередача керта лини йилла лерхІаш да Ленинаканера Карс яхача туркий городе нхачалца. Иштта барт баьб 1987 шера дена 25 шера чухьа СССР Турцеиа шер-шера пах миллиард кубометр газ теларах йола йІаьххача хана йола соглашени ярах.

Ший аргІана Турце лоаттадергда вай мехка ший традиционни экспорта товараш — боамби, тхьамка, доахан, минеральни бийдал, маьхера хІамаш.

«Экономикерен торговлерен турецко-советски бувзамаш дегІаахаро новкъостал ду шин мехка юкъера дикача лоалахой гІулакхаш чІоагІдара», — яздаш язду «Дюнья» яхача лоархІаш долча стамбульски газето. Цунна хетачох, советски лоалахочуицарча стабильни гІулакхий контакташа гІо дергда Турцеиа экспорт еча турецки продукцеиа духьала дилла хІамаш уттаьш йолча «Юкъарча рынка» кІала латта ца езаш хьалла».

Шеко яц, Советски Союзан Турцеиен юкъерча дикача лоалахой гІулакхий дагІаш тІа гІолла кхы а сийлагІа уаргІаха йиш яр. Амма дунен тІеи Турцеи хІанз а долаш да цу гІулакха духьала дола низаш. К. Ататюрка а яьхад, «сов дукха ба вай вІаши агІаде гІерташ бараш».

Хьаьддача финансово-экономически халонех а хІаьта иштта Турци НАТО член хиларах а пайда а ийбеш, малхбузехьара мехкаш, эггара хьалха США, гІерташ да вай мехкашта юкъе лелаш дола дикача лоалахой гІулакхаш дІа ца дахийта.

Цхьабакъда, исторе дІагойтад, советски халкъа лоархІамеча вахара хьашташа санна, иштта турецки халкъа дьашташа а дІадехаш хилар деррига гІулакхаш машаре цхьана дахарен массе оагІора цхьана гІулакхаш леладарен принципай ларда тІа чакхдаза дезаш хилар.

Иван УГОЛЬКОВ. (АПН).

ГИППОКРАТ... ХАЛАТ ДОАЦАШ

Морин Хиндс къамаргачура дестам дІадаккха операци яра кийчъеш яр. Ливерпулерча Королевски госпитала профессор Филлип Стел, опыт йола специалист-отоларинголог, чІоагІа кулгаш дулаш воаллар. Медицински йиша яьльнаяр унахочоа лазар ходолийташ йоаца инъекци. Долла хІама кийчадар, пациентка цІаьхха дага а доацаш операционе чура араьккхача. Хинпар дар тІахьежача ондда я аьнна хеталуш йолча цу госпитала балхахошта цхьанна моттигера стерильни халаташ ца корадар. Ливерпульски эскулапашка деррига хинпар фу дар аьлча, уж яр массехк пар резинови кулгахйоахкорган.

Бай бегаш а баь Морина сатеде веннавар профессор. Амма бегаш беча яцар унахо. Шийна кІиргІа доагІача алапех ихарал соагІа, ший унахцІено а хоальяц цо.

(АПН).

ТІема кийча да укх деношна Никарагуа халкъ. США герзаца агресси яра кхерам тІеэттача Къам юхахьадара правительства даьча экстремни гІулакхашна оарцагІбаьхаб укхаза баккхах даьке лораяра.

СУРТА ТІА: къам мукъадаккхара Сандинистски фронта тІемахой шоай даьхен доазонаш лорадеш ба.

АДН—ТАСС телефото.

Сакъерламе чаккхдоалаш латт берий Iаь каникулаш. Уж ихаб театрашка, клубашка, культура Дворецашка, хьийжаб спектаклашна, концерташка. Укх деношка шерра йийхла я царна музейн наIарш. Къаьстта безаме тIайийбу уж Нохч - ГIалгIай краеведчески музее. Каникулаш дIадолалдошчата дийнахьа дена дукха дешархой хиннаб укхаза баьхка республика Iалам, экономика Iомаш, хьалхагIа хиннар довзаш.

Хозахеташ хьийжар берам сайлахь - бокхача Даймехка тIем тIа Нохч - ГIалгIайчено лаьца дакъа гойташ йолча экспозицега. Укхаза берашта довзийт цар даьша, даьдаьша тIем тIа гойта денай, цу хана цар хьийга къа. И. Плиева сурта тIа вайна гу шийи 4-гIа класс а йоалаеш музее ена Грознерча № 6 йолча юкъерча школа хьехархо Хралвтая Тамара Артемовна.

Берий из экскурси, дIахьаш я экскурсовод Вахаева Луиза Хасмагомедовна.

А. БЕК.

ФУ ХИННАД «АВТОМОБИЛИСТА»

ИНТЕРВЬЮ

Мехка цхьоалагIча лига «А» класса чуйоагIаш йолча Грознерча «Автомобилиста» волейболисташа дика толамаш доахар ши-кхо шу хьалха. Масала, 1982 шера из яр шийи лигерча дикагIйолча шин командена юкъе. 1983 шера из йиъбагIа яр, хIаьта хIанз мехка чемпионате 9—16 моттигех цаI яккха дагахьа къовсам дIахьош я. Шерагара шерага иштта лохерча лагIа тIа юалеш хьаяр сенца дувзадена да? Цу хьакъехьа тха корреспондента С. Арчакова къамаьл хилар команда начальникаца В. ГОГИЯЕВЦА.

— Вячеслав Владимирович, сенца дувзадена да «Автомобилист» укх шера во ловзар?

— Гайна - гаьза цкъа кийсдала дезаш дола хIама нийсденнад коллективе. КъаьнагIбола волейболисташ дIабахача царна кога мотта дIаовтт къонабараш. Иштта «Автомобилиста» юкъера дIабахар йоккха опыт йола, дукхача хана деиз ловзаш хьабаьхка спортсменаш. Масала, царех цаI ва Кораблев. ДикагIчарех лоархIаш хиина из дIавахар дикка зелуш хилар.

Цул совгIа, ерригa команда къоньe лаьрхIа керттерча составе юкъебоалабаьб дIамагIбараш. ХIана, виъ волейболист ва 1963 шера ваь, илх царел воккхагIа ва, юкебисараш геттара къона ба вла метаргда. Укх шера команда керттерча составе дукхьашха ловзаш ва Музылевский Дмитрий, Нелимов Леонид, Беляйкян Александр. Массехк шера ловзаш хьайоагIаранита саьна дика йовзаш царна «йоккха» волейбол, баьнла цхьол-шин шера цар ловзара боарам даккхургба.

«Автомобилиста» хьалха лидер лоархIаш ва Александров Александр, из команда геттара халача хьалашка кийсъелча мара аравалацар площадка тIа. Из лозаваь вар. Иштта мехка чемпионата хьалхарча ловзаре тровна ирах къовсам дIахобаьла магашар С. Серикова в. Вешта аьлча, автотранспортнакий спортивни сий лорадеш бар къона волейболисташ. Цунца дувзадена да грозненций аьттув ца балар. Команда къонье долалуш оаха дика кхетадора цхьаькийн шера лхар мо, турнирни таблица хьалхарча мугIарашка тхоаш хургдоашилта. ХIаьта а цкъа це дезаш дола хIама тIехьа а ца теташ сихагIа дича бокъахьа хеташ даьд оаха из. Тахан коллективa юкъебаьхкараш цIезанга ха аьлча дIаIамаргба «Автомобилиста» ловзарга, къаьнагIчи къовагIчей волейболистащта юкъера бувзамаш товлургда. Белгалдаккха безам ба са, хIанз а ах команда мара къоиъль ца хилар а вож ах укх шера къонье лерхIилга а.

— Шоай резервах а спортивни базах а дувцал вайна.

— Къона спортсменаш-волейболисташ кхоастабе таро хуя тха горово спортивни школе. Цигаре хьалу тхога дика ловзарца белгалбаьинараш. Бакъда, нарца дукиха болх бе безаш хул гоазал лакхъдра. Цу гIулакха вIадла а шоаш нкобен бец цхьан хана «Автомобилиста» юкъе а болаш ловзаш хиннa, хIанз команда вокхагIбола тренер М. А. Волосевичи тренер М. А. Гасанови. Вешта со а ма вий цу коллективе кхийна. Резерва хьакъехьа дувцаш са белгалдаккха безам ба, кхувшбоагIача волейболисташта юкъе оаха цIоагIа дега овдало еш бола кагирхой хилар. Царех ва Кухтин Сергейи Маршин Юрийи. Наг-наггахьа командана юкъехкувл уж а. «Йоккха» волейбол царна йовзийта дегахьа.

Спортивни база дика яц. цхьанца кховчамбоацараш нийсду. Тренировкаш Малхбузен электросетей спортзале хул тха. Уж Iуйранн делкъал тIехьагIен ю. Сайрийна ялх даллаца мара спортзале хила йиш яц тхога. Цу чу «унахцIенош» группа с къыча секцей завлтеш хиларах. Тхона а аьттув болаш дер тренировкаш сайрийна чакхъ ккар.

Мехка е Россе а хьалхле яккхаре яхьашка даньа лацарал совгIа, «Автомобилиста» лоара тайп-тайпарча республикай командашта юкъерча къовсамашна дакъа лаца. Бакъда, уж тайпа ахьаш хилац. Дика лецарий Кавказа кубок яккхара е кхыйола турнираш чакхдоахаре? Мехка хьалхле якккара яхьашка дакъа лацара еш йола дика кийчо а хинна дIаоттаргьар уж.

«Автомобилистах» дог лацарашка ала безам ба са: команда къонъль аьлта оаш сатувсаранна кхача хьожаргда тхо.

СовгIаташ дIаделар

Дукха ха йоацаш оаха хоам баьоар Нуралилов Ханпаший цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачIахьалкхен театра гIалгIай труппо оттаьча Афганистан Демократически Республика таханарча вахарах дуацача «Сай наькъа тIа вода со» яхача спектакла режиссера-постановщика Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятела, К. С. Станиславске цIерагIча РСФСР ПачIахьалкхен преме лауреата Хакиев Руслана, цу спектакле дакъа лоацаш болча артисташта Беков ИбраьхIима, Наурбиев Руслана, Тхостов Мурада Нохч-ГIалгIай АССР Ленински комсомола республикански преми хьожаьй аьпа.

Иштта, «Лаьттан ноа» яха поэтически книжкахи эстетически а патриотически а кхетам луш къона тIехье кхеш хьинаре къахьеташ хиларах а на преми хьожаьар поэта Сулаев Мухьмада а. Самардийнахьа лауреаташта уж премеши, дипломаши, наькъа тIа йоахнаю знакаши дIаелар ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Эльмурзаев Герсолтас.

Б. АБАДИЕВ.

№ 1 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кеватеха араьнна КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропаганда агитацеи отдела «Агитатора блокнот», яхача журнала 1985 шера эгтара хьалхара номер. «Парте пленумаш — халкъа пленумаш» яхача рубрикана кIала кевате хай «ЦхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача шерара республика рубежаш» яха НГIАССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела, Нохч - ГIалгIай АССР Госплана председатела А. Мальсагова статья.

Парте Грознеески горкома пленумера корреспонденци а кевате «ХIара сига тIакхача» яхаш. 1905—1907 шерашка Россе хиннача революце 80 шу дизара хетаяь я «Сийлахь - йоккха хьынт» яха исторически Iилмай кандидата, академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грознески нефтедаьтта института доцента Г. Овчарова статья.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа яьккхача Коталон 40 шу дизара хетаяь я «Тыл а хинна Котало йоаккхаш» яха М. И. Калинина цIерагIча Ленинградски политехнически института КПСС исторе кафедра аспиранта В. Магомаева корреспонденци.

Шоай коллективерча агитаторий хьинарах дувц журнала оагIонаш тIа «СевКавНИПИнефть» яхача объединене партийни комитета секретара А. Кучеренкос.

Республика экранаш тIа

«КХЕЛА ПРЕЛЮДИ»

Оперни жанр езараш хозахеташ хьоьартба украински кинематографисташа даьккхача «Кхела прелюди» яхача кинокартинaга. Из оттадаьд вовзаш волча советски иллиаларохочун, СССР халкъа артиста Соловьяненко Анатоле цхьайола вахара факташ юкъейоалаеш.

«Белькантo» яха дош итальянски меттала «Iаламате дика илли оалар» яхилта да. Iаламате хоза илли оалаш волча зIамигача сагах лаьца дувц укх фильмо. Бакъда, цу зIамигача сага оаз тоаеш, хозахургйолаш чIоагIа къахьег цуи педагога Александр Николаевича. Из роль ловзаю СССР халкъа артиста Лебедев Евгене. Цун новкъосталца, самодеятельносте дакъа лоацаш волча хана массанена дIайовза къонача иллиаларохочун Анатоле цIи. Дукха ха ялалехьа Анатолий дIаэц оперни театре болх бе.

Укх фильмага хьалха баьхначарна хоазарба тIорбаьиначa композиторий Вахa, Гуно, Верде, Чайковске, Глинка муамаш. Iаламате хоза а дег чу дужаш а дола эрсийн украински илленаш.

«ДIАХОАДАБАЬРАШ»

Обществос дIахоадабаьрех дола «Отверженные» яха роман сийлахь - воккхача французски йоазонхочо Виктор Гюгос яздаьд бIаь тIехьо шу хьалхагIа. Йоазонхочо ше а лерхIар цу шийи романа вахар дIаьхa а иразе а хургдолга. Цу даькъе бакъ хиннаб автор. Дуцен дукхача мехкашка довзаш а дешаш а да из. Цу романа турпалаш дуккказа байннаб кино а телевизони а экранаш тIа.

Эгтара хьалха экрана тIа из роман даьккхар кинематограф болх бе йолалуча хьалхарча хана — 1913 шера. Вайна дика дагадоагIа 1958 шера французски режиссера Ле Шануас даьккха фильм. Цига Жан Вальжана роль ловзаеш хинна сийлахь-воккха французски актер Жан Габен.

Тахан вай дувцаш дола фильм а оттадаьд французски кинематографисташа. вовзаш волча режиссера а актера а Оссейн Робера. Укх кинокартине режиссера дикка теркам тIабахийтаб цу хана Франце хинна революционни событеш хьагойтара, каторжника Жан Вальжана а цуна тIехьаьена делача полицейски инспектора Жавера а сурт-сибаташ дизаз хьахоллара а хьахьокхара а.

ЮХА ЭКРАНА ТIА

Вай республике дIахьош я Сийлахь-боккхача Даймехка тIема хетадаьча фильмай фестиваль. Царна юкъе да «Лаьтта дукъ» яха Киеверча А. Довженко цIерагIча киностуде шийи сценарех Денисенко Владимира даьккхар.

— Украина маьлбуэехьа дадача лаьтташ тIа Советски Iаьдал оттадар а чIоагIдар а, — из чоалхаме оагIув а украински халкъа исторе, — йоах фильма режиссера-постановщика. — Укхаза массаза а эгтара кIерамегIча а бехктокхамеча а моттигашка дIаэтта лаьттаб халкъа Iаьдал, цун идеологи чIоагIъеш шоай синош дIатийнна коммунисташ. Сай кинокартине из дувц Ивано-Франковскерча партийни органиэаце цу халача хана беш хиннача балхах.

Цхьаболчарна дика довзаш да ира сюжет йола «Полковник Шалыгин хьежаш хиннар» яха кинокартина. Цу тIа дувц Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа делал гойтача цхьан салтеча.

1944 шу. Фронта массе линешка гIолла советски эскаро гIаьрахошта етта ха. Нейтральни лиэтта чIогIагa тIа гIолла чакхваккха везаш ва Iаламате йоккха сведени йица водаш вола разведчик. Из декхар кхоачашде дезаш ба вай советски бIухой. Эгтара хьалхе цар пикъ дIаболалуш, фашисташа вуй царех шиъ. Разведчикаца Валерианович Георгеца вус рядовой Белов.

Из Iаламате хала а, кхераме а, бехктокхаме а дола доахар цо мишта кхоачашду хоргда цу фильмага хьежачунна.

В. КОВАЛЕВА.

Наха — дика гIулакх

Хоза кийчдаьча даара шуно оагIа дог-безам айбу. Иштта шоаш кийчдеш дола даар ма хулла дикагIа хилийта гIерт ресторани а кафей а треста № 5 йолча куста болхлой. Тайп-тайпара къамий даара шуниаш кийчду цар. Масала, цига хIама даа боагIача наха дукха езаеннай дунгaни гарзаш, шашлыкаш.

Дуаш дола хIама дика-во хилар къоастадераш — из хIама дуаш бола нах ба. Уж цига дукха-кIезига бахкарга а хIама даа сошарга а хьежжа хургда дуаш дола хIама дукха-кIезига кийчдар, цар цох оала дош.

Цу хьакъехьа дика дош ала йиш йолаш ба цу куста болхлой. Кхача кийчбарей из маьхалбаккхарей 1984 шера план 12 ноябре кхоачашъяьй цар, хIаьта кухнешка шоаш хьаеча продукце яр— 20 декабре.

ДIадахача шера планал совгIа куста болхлоша кийч а бир, маьхала а баьккхар 40 эзар сома маьхa яхача, хIаьта шоаш хьаяь продукци 30 эзар сома маьхалъьккхар.

Иштта кхача а продукци а дIаэцаш хилара предложеней книжка тIа укхаза ухача наха яздеча берхалаша тешал ду еррига продукци чам а форма хоза а йолаш дика кийчъеш хилара.

Пятилетка диъ шера план 22 ноябре кхоачашбир куста коллективо, иштта хана хьалха кхоачашъяьй цар шоаш хьаь продукци маьхальяккхара диъ шера задали а.

Кафешка болх беча 95 сагах 87 коммунистически къахьегама ударник ва. Дааш а продукци а дика хьаеш хиларца белгалбаьнна ба йоккха опыт йола повараш Ибрагимова, Нагаева, Евлоева, Тамеско, Далаев, продавецаш Безашева, Седиева, тайп-тайпара балхаш ду Гамзатов, Тимуразиева, кхыбараш.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ТУРПАЛА КХАЛСАГА ДЕГIА ПАМЯТНИК

Советски Союза Турпала Кишвонь Анеле а памятник дегIад сибирски городе Канске. Из оттадаьд цун цIи лелаеча улица тIа, моттигерча хьу чакхйоахача комбината коашаIараша юххе. Цу предприяте станочницала болх беш хиннай Анели, 1943 шу юкъехкхаьчача хана цига шийи безам а хинна фронте яхай из. Тадеуша Костюшко цIерагIча гIоргълатнача дивизеца а йолаш кхера на луш тIом баьб цо фашисташта духьала, цига тIом беш турпала саша лар хиннай цун доарахойи штабной документаши кIалхарлоахаш. Войска Польски бIухоша юкъе эгтара хьалха цуча еннай Советски Союза Турпала цIи (еннавул тIехьагIа), хIаьта ПНР правительства «Виртути милитаре» орден еннай Анелена.

Комбината комсомольций инициативагIа дегIад памятник. Массехк субботнике дакъа а лаьца диъ эзар сом совгIа ахча даьккха хиннад цар. Комбината болхлошеи инженерашеи шоай ахча телаш а хиннад. Предприяте кагирхой бригадашa шоай шевашца кийчьяьй проходнойи хьалхашкара майда. кIийле хьалъеттай. Цига болх баьб даим юкъе хургйолаш Кишвонь Анеля дIаязъьча Стельмашун Людмилай бригада а.

ХьатIакхувча ноккалий ираэе вахар бахьан долаш тIема алапна юкъе дIачу майрра гIа баьккхача йиIий сий долча скульптура лоархIам болаш да памятник. Из хьаделлача бар турпала гаргара нах. Канске баха дукха нах.

Валерий ТОНКИХ. (АПН).

Хьамсара эцархой!

Дош ма ледаш «Парфюмерия» яхача № 5 йолча тика тIа дахка (Револоце проспект, 30). Шерра ассортимент а йолаш цу чу доахкаш да парфюмерно - косметически товараш: духеш, одеколонаш, кремаш, бордех хьеха басараш, совгIага тела набораш, кхыдола товараш.

Тхоай тика тIа шо дахкарга хьежаш да тхо!

«Промтовары» яха объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «ЗIамигача юрта вах co» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
9.05 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
10.05 — «Ритеннтис» яхача халкъара ансамбла концерт (Рига).
10.25 — «Из дувца йиш йолаш дац». Телевизионни художественни фильм, 1-гIа сери.
11.45 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмаш: «Хургболча хьунгъаша», «Амбарнег», «Принятью тIера чкъаьрийдуарг».
15.30 — «Отставкера полковник». Художественни фильм.
17.10 — Кердадараш».
17.15 — «Шахматни школа».
17.45 — «...Яккхийтта шу даьнчен боннхагIен».
18.30 — «ХIара сурта тIа — малх».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Миллионий ленински университет.
19.30 — «Халкъа мукъамаш».
19.50 — «Из дувца йиш йолаш дац» яхача телевизионни художественни фильма премьера, 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Единство цели» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Хетаю Афганистана халкъа-демократически парта 20 шу дизара.
22.40 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — Фильм — береашта, «Нагахьа Лопотухинах теше», 1-гIа, 2-гIа сереш.
10.25 — «Дезали школе». Телевизионни журнал.
11.00 — Биатлонах йола дунен кубок, 20 км. МаIа нах. Рaубичера трансляци.
13.00 — Мультфильмаш: «ЦIаьнка а квартетах», «Мамонта кIорига йола мама», «Бонифаце каникулаш».
13.25 — Испански мотт.
14.05 — «Сув Анний чIуг». Субтитраш дола художественни фильм (ПНР).
15.30 — «Кердадараш».
17.00 — Береашта. Мультфильмай программа.
18.00 — «Кхо тамашийна бос».
18.10 — «Орга» альманаха оагIонаш тIа гIолла (нохчий меттала).
18.20 — Телевизионни журнал.
18.40 — «Хьайбаш Iаьнгара мишта доал». Рейд (нохчий меттала).
18.50 — «Машарах дола дош» (гIалгIай меттала).
19.05 — «Нохч-ГIалгIайчен дий».
19.25 — «Коталон салтий». Кинопередача.
20.00 — «Вийса даьнъала хийла шун, береаш!», «Доктор Айболит», 6-гIа сери.
20.20 — Биатлонах йола дунен кубок, 20 км. МаIа нах. Рaубичера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Горожанаш». Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

11 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Горожанаш». Художественни фильм.
9.55 — Бетховен — № 1 йола де мажора симфони. ДIалоих Братиславерча Чехословацки радио симфонически оркестра. Дирижер — В. Регнер (ГДР). ЧССР-ера передача.
10.25 — «Из дувца йиш йолаш дац» яхача художественни фильма 2-гIа сери.
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — КхоалагIа Украински. «Кроникен дагадоахаме» яхача документальни фильма премьера.
15.20 — «Хар — низ». Тележурнал.
16.05 — Гитарни музыка концерт.
16.20 — «Кердадараш».
16.25 — «Эрсий метта къамаьл».
16.55 — «Подмосковни юрта тахане кхоане».
17.25 — «Бер а долаш квартира я...». Художественни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Доржамашта накъадолаш.
19.25 — «Содружество».
20.00 — «Из дувца йиш йолаш дац» яхача телевизионни художественни фильма премьера, 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Фигурни хьисаперча хехкавалара йола СССР чемпионат. Ккалнах. Произвольни программа.
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — Баскетбол. Европейски чемпионий чубок. МаIа нах. «Реал» (Мадрид) — ЦСКА. Испанера передача.
23.30 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «КхертIай са». Телевизионни фильм.
8.35 — «Уральски фольклор». П. П. Бажова вахарахи кхолламахи.
9.30, 13.10 — Английски мотт. Хьехa 1-гIа шу.
10.05 — Астрономи.
10.35, 11.40 — Истори, 7-гIа класс.
11.05 — Поэзи. Я. Купала.
12.10 — Возрождене хенара европейски искусство. У. Хогарт.
13.40 — Хьа ленински библиотека. Миллионашта йола тIекьла.
14.10 — В. В. Маяковский. «Аз Америка хьаеллар».
14.40 — М. П. Мусоргский.
15.25 — «Кердадараш».
17.00 — Документальни фильмай программа.
17.40 — «Мишта лакхдергда хий тоачача гектара тIера хьадоаккхар».
18.15 — «Объективо бехи бу».
18.30 — Могашле».
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — «Депутатски гIулакхаш» (нохчий меттала).
19.50 — «Волама кхерамзле бахьан». НГIАССР МВД ГАИ начальника М. Ш. Хадриева выступлени.
20.00 — «Вийса даьнъала хийла шун, береаш!», «ЦIогилг дола автомобиль». Мультфильм.
20.20 — «КIай гIа». Фильм-концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Обыкновенное чудо». Телевизионни художественни фильм, 1-гIа, 2-гIа сереш.
23.55 — «Кердадараш».

РАДИО

10 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Дега лоIамагIа» (гIалгIай меттала).
11.15 — Къамаьл ду районни радиос. Советски районера передача (эрсий меттала).
11.30 — «Мехкдаьтта докккарий лаьхара декхараш» (нохчий меттала).
11.45 — «Контроле и шоза-гIа чакхйоаха ресурсаш» (эрсий меттала).
15.15 — «Кагирхой вахар» (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «Шоана, производстве хьалхалаттараш!». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юрт: гIулакхаши проблемаши» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Умахцlено» кинорадиожурнал (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — А. Алексеева. «Шийла». Дувцар.
17.27 — «Саньердамеча тангIе тIа».
17.49 — I. Шахбулатова иллеш.
18.15 — Иллеш, халкъара эшараш.

11 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
...чий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Кальмана оперетташцара муамаш (эрсий меттала).
11.15 — «Пятилетка тIехьарча шера — темпаш динали». Беседа (гIалгIай меттала).
11.30 — I. Заисултанов. «Лоамий дувцар» яха симфонически поэма (нохчий меттала).
11.45 — «Ферма цIеча уголоке» (нохчий меттала).
15.15 — «Къахьегамо ду сага сий». Очерк (гIалгIай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
17.16 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Доахан Iаьнгара дахара — хаддаза терко» (эрсий меттала).
18.40 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гIоалеи Грозней хуацалуш морхаш а йолаш, йоачаш а йоалаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —4 +1, Грозне 0 —2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка доа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсане —4 —9, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Курорта доазув шерлуш латт

Дукхача хIамашка даллача ше сайна кхы йоацаш я Къулбаседа Кавказера Пятигорск яха курорт. Укхаза я шоаэткъе итт совгIа геттара дукха дуралеи газен бащхалонаш йоахкаш состав а йолаш йола дарбан хиш духодувла моттигаш. Уникальни биологически свойствах йолаш ба уллуврча вулканически Тамбуканск Iама чура хотта. Дарбане да курорта районера фо ше а. Курорта районе болх беш я цкъа эдаш 13 эзар саг чуэда йиш йола 16 здравница.

ХIаьта исторически дегIаяхай Пятигорск курорт санна иха ца Iеш, яйгачен кхачаш промышленноста а, хIаьта иштта машиностроене предприятеш а йохаш йола моттигерча масштабех доархIаме йола «промышленни центр а санна.

Города функцеш тайп-тайпара хиларо, цхьо яц, хьаю вIашдухьаленаш, халкъа депутатий городской Совета кIезига хьаяхашка увттан къестаде дезаш дола дешаш. Дукха ха йоацаш оттаьча Пятигорск дегIаахара математически модело дIаяха еза цу вIашдухьаленах дукха ераш. Перспективе дувцилга а йоацаш хьалхерча плане оттаергъа цун курортни функци.

— ХIанзчул тIехьагIа 10 — 15 шу даьлча, — йоах горисполкома председатела Травов Василе, — цхьан ханна Пятигорскерча санаторешка шоай унахцIено тоаеш бола нах шозза дукхагIа хургба. Белгалдаьй аргIанара здравницаш хьалъергйола шиъ керда яна. Царех цаI хIанзза а караерзаеш латт: цига хьалъяй ши пансионати цхьа санатори.

— Математически модело, — дувц курортан унахцIено доранран йолча халкъа депутатий городской Совета массазарча депутатски комиссе председатела Данилюк Надеждас. — къаьстта белгалдаьккхад курорта гидроминеральни бальнеологически база кхы мел долчул сихагIа дегIайоалайза эргIоацаш хилар. Опытни буреше бакъдаьа, кердача гоношка минеральни хиш дукхача здравницашта бизза кхоачам балла хилар. Дукха ха йоацаш тха рекомендацех горисполкомо тIайийцай пхаь пятилеткана лаьрхIа йола гидроминеральни базаеи бальнеологически йоахамаи реконструкци яра программа. Цу балха юкъеуаз города шийи ераш меттел Пятигорске здравницаш йолча ерригача министерствай ресурсаш а. Эгтара хьалхара ерашца реконструкци яьй Европе эгтара йоккхагIа йолча родонови лечебницана: хIанз цун йиш я дукха дукхагIа цамогаш бола нах чуийцa, цар харна йиш йола процедураш кхы дукхагIа а хулийташ.

Керда гIишлош хьалъяра а дарба деча объекташта реконструкци яра а балхаш ду гонахьарча гонна зе дергдоацача тайпара. Масала, Iалам лорадаре комиссе бокъо ена яаш бутув кхера боаллача моттигашка коммуникацеш йоахкаш дIадодар эгтара кIезигагIа хургдолча а болх сихагIа баь баькха таро хулийтергйолча а массанахьа а шерра юкъекхувлача систебах, вешта аьлча, лелхамех пайда а йбеш бе. Бахьан? Лелхамаш Iаткъа мегар дарбан хиш духодувлача моттигашта.

— Карарча пятилетке 1981 шера деиз, — йоах Iалам лорадара йолчар депутатски комиссе председатела Иванова Людмилас, — гонахьара го лорабарга дIадаьийтад Пятигорске ворхI миллион сом совгIа. Города чура араьхай автотранспортни предприятеш, дIакъайлай итт совгIа зIамига котельни, из хIача дика хиннад фон бассейна. Доаза доахаш дIалоах кхыметтел минеральни хий дукдувлача хьасташка чуха хиш вIашагIдетталуча моттигашко цхьан хана хьадаь хинна цIено а. Цу цIеношка бахача наха дика тоаль квартираш тел.

Тхо гIерташ да флореи фаунеи лорань ца Iеш йIаьхий е а. Тиехьарча шерашка цхьа эзари ах эзари гектара тIа егIай керда хьу. цун кхоалагIа дакъа из лорабара Тамбукански Iама гонахьа а йогIаш. Дика мехках еннай укхаза города гонахьерча хьунашка кхычахьара тIаена акха котамаши саьрчи.

ТIаккха, раьза хиина тIаэзаш еце а, курорта лоалахо ца хилча ца йоалаш йолча промышленносто фу де деза?

— Предприятей цхьа дакъа курорта зонал арадоаккх ваха, — яхаш дувц Травов Василе. — Йоккхар хувцаргья шоай профиль. Белгалъяь программа ели хIама де лаьрхIа я: гонахьарча гонна зе дергдоаца технологе Iалеш дерша предприятей болх ма хулла курорта эшарашта дIатовжабеш. Массехк миллион сом дIалахийта лаьрхIад халкъа депутатий городской Совето кувзаш чакхйоахаш йола керда завод хьалргa.

Р. КВЯТКОВСКИЙ, АПН корреспондент.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка